

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

Кафедра права інтелектуальної власності та патентної юстиції

ПАТЕНТНА ЮСТИЦІЯ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

для підготовки здобувачів вищої освіти
галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Одеса
2024

УДК 347.771:347.96/99(073)
П201

*Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 4 від 17 січня 2024 р.)*

Укладачі:

Харитоновна О.І. – член – кореспондент НАПрН України, д.ю.н., професор, завідувач кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «ОЮА» (ORCID ID: 0000-0002-9681-9605)

Кирилюк А.В. – к.ю.н., доцент, доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «ОЮА» (ORCID ID: 0000-0002-3051-6599)

Галупова Л.І. – к.ю.н., доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «ОЮА» (ORCID ID: 0000-0001-6263-2773)

Мартинюк І.В. - аспірант кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «ОЮА» (ORCID ID: 0000-0001-7067-3188)

Рецензенти:

Яворська О.С. - завідувач кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права Львівського державного університету ім. І. Франка, доктор юридичних наук, професор (ORCID: 0000-0002-4092-7690);

Чепис-Фантич О.І. - доцент кафедри цивільного права та процесу Ужгородського національного університету, кандидат юридичних наук (ORCID ID: 0000-0001-9244-1644).

Патентна юстиція : навч.-метод. посіб. для здобувачів вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» [Електронне видання] / О.І Харитоновна, Л.І. Галупова, А.В. Кирилюк, І.В. Мартинюк.; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». – Одеса : Видавництво “Юридика”, 2024. – с. /

ISBN 978-617-8182-05-2

Навчально-методичний посібник містить завдання до практичних занять і самостійних робіт, теоретичні відомості з детальним описом матеріалу та контрольні запитання.

Призначений для підготовки здобувачів вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» з метою закріплення лекційного матеріалу і підготовки до практичних і самостійних занять з дисципліни «Патентна юстиція».

УДК 347.771:347.96/99(073)
П201

ISBN 978-617-8182-05-2

© О.І. Харитоновна, Л.І.Галупова, А.В.
Кирилюк, І.В. Мартинюк

2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	6
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	11
ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	62
САМОСТІЙНА РОБОТА	64
ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ.....	81
РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ.....	84

ВСТУП

Об'єкти права інтелектуальної власності з'являються через внутрішні або зовнішні фактори. Внутрішніми факторами, що стимулюють особу до інтелектуальної, творчої діяльності є розумова праця або творчий порив особи. Зовнішніми факторами можуть виступати науково-технічний прогрес, визначні події в житті автора, знакові події в країні, тренди в окремих сферах суспільного життя. Об'єкти, які створюються під впливом таких факторів мають свою специфіку, яка полягає в нематеріальній природі таких об'єктів. Відповідно і охорона та захист прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності мають свою специфіку. Завдання даного навчально – методичного посібника є – розкрити цю специфіку. Знання особливостей видів прав, що виникають у процесі створення та використання результатів інтелектуальної діяльності дозволяє правовласнику розпоряджатись такими результатами, запобігати неправомірному використанню таких об'єктів, а також отримати матеріальне та духовне задоволення від реалізації результатів інтелектуальної, творчої діяльності.

Науково – технічний прогрес безумовно має вплив на розвиток сфери інтелектуальної власності. По – перше, нові технічні можливості сприяють ускладненню результатів інтелектуальної, творчої діяльності. По – друге, спрощують процес створення об'єктів права інтелектуальної власності. По – третє, розширює перелік способів використання таких результатів. По – четверте, зростає коло суб'єктів права інтелектуальної власності. Все це, в свою чергу, призводить до необхідності реформування системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Належний рівень охорони та захисту прав інтелектуальної власності в країні є вагомим елементом інноваційної діяльності. Сама система охорони та захисту є стимулом для створення нових об'єктів права інтелектуальної власності. Особливість охорони прав інтелектуальної власності полягає в тому, що у автора твору або іншої, визначеної законом особи, виникають права інтелектуальної власності на результат інтелектуальної, творчої діяльності на певний період часу, а держава, в свою чергу, вживає всіх необхідних заходів задля забезпечення належного рівня охорони прав від порушень. У випадку порушень прав інтелектуальної власності правовласнику має гарантуватись ефективний захист його прав.

Правове регулювання відносин у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності в Україні ґрунтується на міжнародно-правових актах, що є еталоном для побудови національної системи авторського та патентного права. Правові основи інтелектуальної власності в Україні

розвиваються відповідно до європейської доктрини права інтелектуальної власності, з урахуванням необхідності інтеграції у міжнародні організації та національних особливостей, можливостей.

Ефективна система патентної юстиції створює необхідне підґрунтя для розвитку сфери інтелектуальної власності та довіри суспільства до органів влади.

Навчально – методичний посібник розроблено з використанням результатів дисертаційного дослідження Галупової Л.І. за темою «Альтернативне врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності»¹.

¹ Навчально – методичний посібник розроблено з використанням результатів дисертаційного дослідження Галупової Л.І. за темою «Альтернативне врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності».

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програма курсу зосереджує увагу на найбільш актуальних питаннях запровадження патентної юстиції в Україні, спираючись на позитивний досвід зарубіжних країн світу.

Мета і завдання навчальної дисципліни – формування у здобувачів освіти теоретичних знань щодо захисту прав інтелектуальної власності шляхом звернення до органів державної влади та суду, а також аналіз практики їх застосування, визначення ефективних способів захисту прав інтелектуальної власності для окремих категорій справ.

Предметом навчальної дисципліни є основні принципи, доктринальні засади, джерела права інтелектуальної власності окремих країн світу, практика застосування законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності в Україні та зарубіжних країн.

Навчальна дисципліна є спеціальною навчальною дисципліною, яка дає знання з особливостей охорони та захисту прав інтелектуальної власності органами державної влади або судом в окремих країнах світу та України.

Програма навчального курсу спрямована на підготовку фахівців з права і призначена для поглибленого вивчення питань захисту прав інтелектуальної власності. Вона розрахована на отримання необхідних знань та навиків для застосування норм чинного національного, міжнародного та європейського законодавства при розв'язанні практичних питань. Засвоєння навчального матеріалу представленого спеціального курсу є невід'ємною складовою вищої юридичної освіти.

Міждисциплінарний зв'язки: навчальна дисципліна пов'язана з іншими навчальними дисциплінами, наприклад: «Право інтелектуальної власності», «Інтернет право», «Судовий захист прав інтелектуальної власності».

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення здобувачів освіти із сучасним станом і тенденціями розвитку державної системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Завданням курсу є: розкриття поняття та особливостей правової охорони інтелектуальної власності; набуття знань щодо співвідношення понять «охорона» та «захист» прав інтелектуальної власності; розуміння тенденцій розвитку державної системи охорони та захисту прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності; набуття навичок застосування норм законодавства у сфері інтелектуальної власності до конкретних спірних ситуацій, що виникають з приводу створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності; розкриття особливостей становлення та розвитку патентної юстиції в окремих країнах світу; виокремлення позитивного

досвіду зарубіжних країн щодо захисту прав інтелектуальної власності спеціалізованими судами; набуття навичок аналізувати судову практику відносно окремих категорій справ у сфері інтелектуальної власності.

У процесі викладання навчального курсу та його самостійного вивчення здобувачами освіти вирішуються такі **завдання**:

- засвоєння теоретичних положень та відповідних норм чинного законодавства України, а також вивчення міжнародних та європейських стандартів охорони та захисту інтелектуальної власності. Ознайомлення з науковими підходами вчених-правників до конкретних проблем охорони та захисту прав інтелектуальної власності в рамках даного курсу;

- оцінювати позитивний досвід зарубіжних країн щодо захисту прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності.

Після вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти повинні **знати**:

- основні поняття та терміни курсу;
- специфіку конфлікту та спору у сфері інтелектуальної власності;
- тенденції розвитку патентної юстиції в Україні;
- моделі патентної юстиції зарубіжних країн;
- основні принципи та джерела правового регулювання відносин, пов'язаних охороною та захистом прав інтелектуальної власності;
- особливості судового захисту прав інтелектуальної власності;
- особливості захисту прав інтелектуальної власності митними органами;
- особливості захисту прав інтелектуальної власності Антимонопольним комітетом України;
- особливості звернення до Апеляційної палати;
- організацію та функціонування системи захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

уміти:

- володіти спеціальною термінологією у сфері інтелектуальної власності, понятійним апаратом науки, загальнонауковою та спеціальною юридичною методологією;

- складати цілісне уявлення про сучасні проблемні питання охорони та захисту інтелектуальної власності, оцінювати проблеми теорії та практики даного виду правовідносин з метою вироблення конкретних пропозицій щодо вдосконалення окремих положень вітчизняного законодавства;

- приймати активну творчу участь в наукових дискусіях з проблем розвитку системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності, а також проводити аналіз положень законодавства та наукових досліджень під час підготовки рефератів, доповідей, статей;

ознайомитися:

- з положеннями чинного законодавства України, міжнародно-правовими актами у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, нормативно-правовими актами зарубіжних країн у сфері патентної юстиції, з науковою літературою та сучасними науково-методичними розробками в сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Навчальний курс

Форми вивчення навчальної дисципліни: лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувачів освіти.

Навчальним планом на вивчення курсу передбачено проведення лекцій, практичних занять, самостійна робота здобувачів освіти, написання рефератів, доповідей та презентацій, підсумковий контроль знань з курсу у вигляді іспиту.

Лекція – основна форма проведення навчальних занять, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу.

Лекції - це аудиторні заняття, на яких провідні викладачі або запрошені експерти розглядають основні положення та теоретичні аспекти відповідної дисципліни. Їхнє завдання включає характеристику структури теми, розкриття змісту категоріального апарату та висвітлення зв'язку теорії з практикою. Лекції виступають теоретичною основою для практичних занять та самостійного вивчення здобувачами освіти предмету.

Самостійна робота здобувачів освіти включає три ключові етапи:

1) Передлекційна підготовка, яка проводиться заздалегідь та включає ознайомлення з рекомендованою науковою літературою за конкретною темою лекції.

2) Активне сприйняття та конспектування лекції, що полягає в осмисленні усного матеріалу та його коротких записів. Конспектування передбачає виділення основної думки лектора та її стисле формулювання, уникнення дослівного запису лекції, окрім формулювань, визначень, імен, найменувань нормативно-правових актів, літературних джерел та інших важливих елементів.

3) Подальша обробка матеріалу лекції, що включає додаткове уточнення конспекту через самостійне вивчення рекомендованої нормативної, навчальної та наукової літератури.

Практичні заняття, які проводяться для академічної групи, функціонують як логічне розширення лекційного курсу. На цих заняттях здобувачі освіти уточнюють, закріплюють і деталізують знання, які вони отримали під час лекцій та в процесі самостійної роботи.

Основна мета практичних занять - поглиблене вивчення теоретичних аспектів захисту прав інтелектуальної власності, а також розгляд складних

або обговорюваних питань. Заняття спрямовані на поточний контроль рівня засвоєння знань, вмінь та навичок здобувачів освіти.

Перед проведенням практичного заняття здобувачі освіти повинні вивчити матеріал лекції, рекомендовані нормативно-правові акти та наукову літературу, а також скласти конспект або тези відповідей на ключові питання.

Під час занять використовуються різні форми роботи, такі як вільне обговорення, індивідуальні співбесіди, виконання письмових робіт та презентацій. Викладач проводить поточний контроль та оцінює підготовку здобувачів освіти, заносючи результати до журналу обліку успішності.

Метою практичних занять є: поглиблення дослідження проблемних питань курсу, вироблення навичок самостійної роботи здобувача освіти, розвиток вміння застосовувати нормативно – правові акти.

Важливими формами навчальних занять є індивідуальні навчальні заняття, консультації.

Індивідуальні навчальні заняття спрямовані на взаємодію з окремими здобувачами освіти для підвищення їхнього рівня підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей. Серед форм індивідуальних завдань використовуються реферати, доповіді, презентації, тестові завдання та завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів освіти.

Форми поточного контролю знань: опитування, можлива письмова контрольна робота або колоквиум (усно).

Форми підсумкового контролю знань: іспит.

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти:

Оцінка виставляється за національною шкалою: «зараховано» або «не зараховано». При оцінці за основу слід брати повноту і правильність виконання завдань.

1. Оцінка «5» (відмінно) ставиться в тому разі, коли відповідь здобувача освіти правильна, повна, послідовна, логічна; здобувач освіти впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань.

2. Оцінка «4» (добре) ставиться в тому разі, коли відповідь правильна, послідовна, логічна, але здобувач освіти допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань.

3. Оцінка «3» (задовільно) ставиться у тому разі, коли здобувач освіти володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки.

4. Оцінка «2» (незадовільно) ставиться в тому разі, коли здобувач освіти виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу або відмовляється відповідати на поставлені питання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		Екзамен	залік
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
1-59	Fx	Незадовільно	не зараховано
1-34	F		

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Захист прав інтелектуальної власності. Форми і способи захисту.

1. Поняття захисту прав інтелектуальної власності. Співвідношення понять «охорона» та «захист» прав інтелектуальної власності.
2. Дії, що визнаються порушенням прав інтелектуальної власності.
3. Форми захисту прав інтелектуальної власності.
4. Способи захисту прав інтелектуальної власності.

Теоретичні відомості

Система правової охорони вважається ефективною у разі, якщо держава здатна забезпечити належний рівень охорони та захисту прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності людини. В наш час важливість цього аспекту зростає, оскільки інформаційні технології стрімко розвиваються, відкриваючи можливість масштабних порушень прав інтелектуальної власності. Без сучасного законодавства, ефективних механізмів виконання норм та розвиненої інфраструктури, система правового захисту інтелектуальної власності в будь-якій країні стає неефективною. Використання об'єктів інтелектуальної власності дозволяє підприємствам підвищувати конкурентоспроможність та здобувати стратегічні переваги на ринку.

Створення, рекламування та дослідження ринкових умов для об'єктів інтелектуальної власності вимагає великих інвестицій. Високий дохід, отриманий від їх використання, привертає недобросовісних осіб, які без дозволу правовласників використовують чужі твори, торговельні марки, винаходи тощо, завдаючи збитки не лише власникам прав, але й державі, оскільки така діяльність часто прихована, а податки не потрапляють до державного бюджету. Правовласникам слід мати можливість захищати свої права для запобігання порушенням та отримання компенсації за завдані збитки. Без належного захисту прав інтелектуальної власності буде неможливим і міжнародне співробітництво у галузях, пов'язаних з правами інтелектуальної власності². Україна виконує свої міжнародні зобов'язання щодо належного захисту прав інтелектуальної власності, які Україна на себе взяла відповідно до міжнародних договорів. Право на захист виникає у

² Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. *Практичний посібник*. За ред. Доріс Лонг, Патриція Рей, Жаров В.О., Шевелева Т.М., Василенко І.Е., Дроб'язко В.С.– К.: «К.І.С.», 2007. 448 с.

правовласника лише при порушенні або оспорювання його прав. Міжнародні стандарти визначають «захист прав інтелектуальної власності» як діяльність уповноважених органів по визнанню, поновленню та усуненню перешкод, що заважають реалізації прав на результат інтелектуальної, творчої діяльності. Україна має цілісну систему захисту, яка включає в себе правові норми, механізми застосування та відповідну інфраструктуру, що відповідає міжнародним стандартам охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Так, розуміння сутності понять «захист прав» і «охорона прав» є ключовим для створення та реалізації ефективного захисту правоволодільцями своїх прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності. «Захист прав» передбачає вжиття заходів для недоторканності та відновлення прав у випадку порушення, тоді як «охорона прав» охоплює передбачену законодавством діяльність уповноважених органів по визнанню, поновленню та усуненню перешкод реалізації цих прав. Взаємодія цих понять визначає весь комплекс заходів, спрямованих на ефективний захист прав інтелектуальної власності.

Загалом, до співвідношення понять «охорона» та «захист» суб'єктивного права у наукових колах існує два підходи:

- 1) охорона та захист відображають одне і те саме поняття;
- 2) охорона та захист є різними категоріями, причому охорона включає в себе захист.

Поділяємо думку, що дані терміни відображають не ідентичні, а суміжні конструкції, де охорона суб'єктивного права вміщає в себе його захист. Таку ж позицію підтримують О.В. Бігняк³, О. П. Орлюк⁴, Г. О. Ульянова⁵, О.І. Харитоновна⁶.

Однією з сучасних тенденцій розвитку світових правових систем та української правової системи, є зменшення впливу держави на суспільні відносини шляхом надання сторонам вибору щодо можливого способу саморегулювання своїх відносин.

³ Бігняк О. Захист корпоративних прав: співвідношення категорій «форми захисту», «способи захисту» та «засоби захисту» (сучасні погляди та концепції). *Юридичний вісник*. 2013. № 2. Ст. 43-48. URL: http://www.yurvisnyk.in.ua/v2_2013/07.pdf

⁴ Право інтелектуальної власності: Акад. курс : підручник для студ. вищих навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре». 2007. 696 с. URL : <https://bit.ly/2c3iHQG> (дата звернення: 21.10.2019).

⁵ Ульянова Г.О. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату : дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03. Одеса. 2015. 433 с. URL: <https://bit.ly/2JBhS3H>

⁶ Право інтелектуальної власності : підруч. / О. І. Харитоновна [та ін.] ; за заг. ред. О. І. Харитоновної. - Київ : Юрінком Інтер, 2016. - 540 с.

Спеціальні закони України у сфері права інтелектуальної власності, за винятком певних випадків, не конкретизують дії, що визнаються порушенням прав певні об'єкти права інтелектуальної власності. Правопорушенням вважається будь-яке посягання на права інтелектуальної власності щодо охоронюваного об'єкта права інтелектуальної власності, і закони визначають конкретні дії, що розглядаються як використання об'єкта права інтелектуальної власності. Порушенням вважається будь-яке вчинення таких дій без згоди правовласника. Найпоширенішими правопорушеннями у сфері авторського права та суміжних прав є: виготовлення і розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм; тиражування та розповсюдження неліцензійного комп'ютерного програмного забезпечення; нелегальне виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування. У сфері промислової власності найбільш поширеними правопорушеннями є виробництво і розповсюдження продукції з незаконним використанням торговельних марок, географічних зазначень та фірмових найменувань відомих вітчизняних та зарубіжних виробників, а також виготовлення і реалізація товарів з використанням запатентованих винаходів, корисних моделей та промислових зразків без згоди власників прав на ці об'єкти права інтелектуальної власності. Зокрема, порушенням прав на винахід чи корисну модель є вчинення без дозволу власника цих прав таких дій: виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через мережу «Інтернет», продаж, імпорт та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях; застосування запатентованого процесу або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес для застосування, знає про те, що такі дії забороняються без згоди правовласника або, виходячи з обставин, це і так є очевидним. Порушення прав на промислові зразки включає в себе виготовлення виробу з використанням запатентованого промислового зразка, його застосування, пропонування до продажу (в тому числі через мережу «Інтернет»), продаж, імпорт (ввезення) та інші дії, спрямовані на введення його в цивільний оборот або зберігання виробу для вказаних цілей. Порушенням прав на торговельну марку є вчинення без дозволу правовласника таких дій: нанесення торговельної марки на будь-який товар, для якого права на цю торговельну марку були зареєстровані, упаковку, в якій міститься такий товар, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням торговельної марки з метою пропонування для продажу, пропонування такого товару для продажу,

продаж, імпорт та експорт; застосування торговельної марки під час пропонування та надання будь-якої послуги, для якої права на цю торговельну марку були зареєстровані; застосування торговельної марки, права на яку зареєстровані, в діловій документації чи в рекламі та в мережі «Інтернет», у тому числі в доменних іменах. Набуті права на торговельну марку надають правовласнику виключне право забороняти іншим особам використовувати без його згоди, якщо інше не передбачено цим Законом: торговельну марку стосовно наведених у свідоцтві на неї товарів і послуг; торговельну марку стосовно товарів і послуг, споріднених з наведеними у свідоцтві на неї, якщо внаслідок такого використання можна ввести в оману щодо особи, яка виробляє товари чи надає послуги; позначення, схоже із торговельною маркою, стосовно наведених у свідоцтві на неї товарів і послуг, якщо внаслідок такого використання ці позначення і торговельну марку можна сплутати; позначення, схоже із торговельною маркою, стосовно товарів і послуг, споріднених з наведеними у свідоцтві на неї, якщо внаслідок такого використання можна ввести в оману щодо особи, яка виробляє товари чи надає послуги, або ці позначення і торговельну марку можна сплутати. Правовласник може також вимагати усунення з товару, його упаковки незаконно використаної торговельної марки або позначення, схожого з нею настільки, що їх можна сплутати, або знищення виготовлених зображень торговельної марки або позначення, схожого з нею настільки, що їх можна сплутати.

Неправомірні дії, що призводять до захисту порушених прав та виникнення юридичної відповідальності, включають неправомірне розголошення, використання та незаконне збирання відомостей, які становлять комерційну таємницю. Схиляння до розголошення такої таємниці, включаючи підбурювання осіб, що мають доступ до цих відомостей через виконання службових обов'язків, вважається протиправним, особливо якщо це може завдати шкоди власнику прав на комерційну таємницю.

В законодавстві розрізняють дві основні форми захисту прав інтелектуальної власності – юрисдикційну і неюрисдикційну. Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності полягає в тому, що особа, права якої порушено, звертається за захистом порушених прав до суду, інших компетентних державних органів, уповноважених вжити необхідні заходи для відновлення порушених прав і припинення правопорушення. У рамках юрисдикційної форми захисту прав, в свою чергу, виокремлюють загальний (судовий) і спеціальний (адміністративний) порядки захисту порушених прав інтелектуальної власності. За загальним порядком захист прав

інтелектуальної власності та охоронюваних законом інтересів здійснюється судом. Спеціальною формою захисту прав інтелектуальної власності є адміністративний порядок їх захисту. Він застосовується як виняток із загального правила, тобто тільки в прямо передбачених законодавством випадках. Згідно із законодавством потерпілий може звернутися за захистом своїх порушених прав до уповноваженого на це державного органу, зокрема, до Антимонопольного комітету України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної митної служби України, Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій. Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності передбачає дії юридичних і фізичних осіб щодо захисту прав інтелектуальної власності, які здійснюються ними самостійно (самозахист), без звернення за допомогою до державних або інших компетентних органів. Обрані сторонами способи самозахисту не повинні суперечити закону та моральним засадам суспільства.

У контексті самозахисту прав важливо, щоб обрані способи відповідали змісту порушених прав, характеру порушень та їх наслідкам. Особа може обрати способи самозахисту або скористатися встановленими договором способи захисту прав або звернутись до органів державної влади чи суду за захистом прав на результат інтелектуальної, творчої діяльності.

Щодо юрисдикційної форми захисту прав інтелектуальної власності, вона охоплює цивільно-правовий, кримінально-правовий та адміністративно-правовий захист.

Адміністративний спосіб полягає в розгляді та вирішенні спору органом державної влади. Процедура розгляду набагато простіша, ніж у цивільному судочинстві. Правовою основою є Кодекс України про адміністративні правопорушення, а також закони України: «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на сорти рослин» тощо.

У сфері авторського права та суміжних прав адміністративний спосіб захисту передбачений лише для випадків публічного показу, порушення умов публічного демонстрування та тиражування кіно- і відеофільмів без прокатного посвідчення. Щодо об'єктів промислової власності, цей спосіб захисту передбачає накладення штрафів за неправомірне використання фірмових найменувань, торговельних марок і т. д. Засобом захисту в таких випадках є скарга, яку особа може подати відповідно до встановленого адміністративним законодавством порядку до відповідного органу державної влади.

Здійснення дій, що підпадають під категорію як недобросовісна конкуренція, спричиняє накладення Антимонопольним комітетом України штрафів, а також адміністративну і цивільно-правову відповідальність. До таких дій відносяться:

- неправомірне використання чужого імені, фірмового найменування, торговельних марок;
- введення в обіг під своїм позначенням товару іншого виробника;
- відтворення зовнішнього вигляду виробу іншого суб'єкта господарської діяльності і введення його в господарський оборот;
- неправомірний збір, розголошення і використання комерційної таємниці, а також інші протиправні дії.

Так, Антимонопольний комітет України розглядає скарги, пов'язані з діями, спрямованими на об'єкти права інтелектуальної власності, які введено до господарського обороту. Адміністративна відповідальність за такі дії може включати попередження, штрафи, виправні роботи, адміністративний арешт тощо.

Також, незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства або інше умисне порушення права інтелектуальної власності може призвести до накладення штрафу від 10 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання, що використовується для їх виробництва.

Під цивільно-правовим захистом прав інтелектуальної власності розуміють передбачені законом матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких здійснюється визнання або відновлення порушених прав інтелектуальної власності, припинення правопорушення, а також майновий вплив на правопорушника⁷. Так, поряд із цивільно-правовим захистом прав інтелектуальної власності в сучасній юридичній літературі визнається господарсько-правовий захист порушених прав інтелектуальної власності підприємств, установ, організацій, інших юридичних осіб (в тому числі іноземних), а також громадян – суб'єктів підприємницької діяльності. Основною метою цивільно-правової та господарсько-правової відповідальності є не покарання за порушення прав інтелектуальної власності, а відшкодування заподіяної шкоди.

На сьогодні спори, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності в Україні розглядаються загальними, господарськими та адміністративними судами. Справа в суді стосовно порушення прав

⁷ Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 року Відомості Верховної Ради (ВВР). 2016. № 31. Ст. 545.

інтелектуальної власності ініціюється через позовну заяву, яку подає особа, права якої було порушено. Зазвичай, позови до фізичних осіб подаються за місцем їхнього проживання, а до юридичних осіб – за їхнім місцезнаходженням.

Загальні цивільно-правові засоби захисту прав, які також використовуються для захисту прав інтелектуальної власності, включають визнання права, визнання правочину недійсним, припинення дії, що порушує права, відновлення становища до порушення, примусове виконання обов'язку в натурі, зміну правовідносин, припинення правовідносин, відшкодування збитків, відшкодування моральної (немайнової) шкоди, визнання незаконними рішень, дій чи бездіяльності державних органів та інші засоби компенсації майнової і немайнової шкоди.

Суд може захистити права інтелектуальної власності різними цивільно-правовими засобами, визначеними договором чи законом. У випадках порушення прав інтелектуальної власності, суд може приймати рішення, такі як:

1. Застосування негайних заходів для запобігання порушенню та збереження доказів.
2. Зупинення пропуску через митний кордон товарів, що порушують права інтелектуальної власності.
3. Вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених в обіг із порушенням прав інтелектуальної власності, та їхнє знищення.
4. Вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, використаних переважно для виготовлення товарів із порушенням прав інтелектуальної власності, або їхнє вилучення та знищення.
5. Застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності;
6. Опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення прав інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо цього порушення⁸.

Так, власнику прав інтелектуальної власності надається можливість обрати спосіб захисту своїх порушених прав. У випадках порушення немайнових прав інтелектуальної власності, зокрема, приниження честі, гідності автора чи творця, або завдання шкоди діловій репутації власника прав, моральна шкода може бути відшкодована грошима, іншим майном або іншими засобами.

⁸ Андрощук Г. Спеціалізовані суди з питань інтелектуальної власності як стимул економічного розвитку. *Інтелектуальна власність*. 2008. № 1. С. 53–61.

При визначенні розмірів збитків та компенсації моральної шкоди суд враховує зміст правопорушення, майнову та моральну шкоду, завдану власнику прав інтелектуальної власності, а також можливий дохід, який ця особа могла б отримати (упущену вигоду). При визначенні розміру компенсації суд також враховує обсяг та умисел правопорушення.

Поряд з нормами цивільно-правового захисту прав на, чинним законодавством передбачена також кримінальна відповідальність. Кримінальна відповідальність настає тільки тоді, коли матеріальна шкода у 200 і більше разів перевищила неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Якщо матеріальна шкода у 1000 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то матеріальна шкода вважається заподіяною в особливо великому розмірі. Так, незаконний випуск під своїм ім'ям чи присвоєння авторства на чужий твір науки, літератури чи мистецтва, а також незаконне відтворення чи поширення такого твору, присвоєння авторства на чужі об'єкти права інтелектуальної власності.

Законодавство України передбачає кримінально-правові санкції за незаконне зазіхання на комерційну таємницю, конкретно за промислове шпигунство. Якщо такий кримінальний злочин наносить великий матеріальний збиток суб'єкту підприємницької діяльності, порушник може бути позбавлений волі від 2 до 5 років або понести штраф у розмірі від 200 до 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Важливо відзначити, що приведені покарання може бути застосоване, але це не виключає вимог про відшкодування заподіяного збитку правопорушником. Особливо, коли йдеться про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності при перетині кордону, митні норми також додаються до системи заходів для обмеження імпорту та експорту товарів, виготовлених з порушенням цих прав.

Тема 2. Система судів України і місце у ньому суду з питань інтелектуальної власності. Історія формування в Україні ІР-судів. Проблемні питання створення Вищого суду з питань права інтелектуальної власності

1. Загальна характеристика судової реформи. Створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності.
2. Кваліфікаційні вимоги до судді Вищого суду з питань інтелектуальної власності.
3. Підвідомчість справ Вищого суду з питань інтелектуальної власності.
4. Проблеми формування Вищого суду з питань права інтелектуальної власності.

Теоретичні відомості

У вересні 2017 року, в рамках судової реформи 2016 року, був створений Вищий суд з питань інтелектуальної власності, що входить до судової системи України. Судді цього суду обираються виключно на конкурсній основі, і 29 вересня 2017 року Президент України Петро Порошенко підписав Указ про утворення цього суду. Починаючи з вересня 2017 року, Вища кваліфікаційна комісія суддів України оголошує конкурси на заміщення вакантних посад у цьому суді, де можуть брати участь судді, патентні повірені та адвокати із значним досвідом відповідно до встановлених критеріїв.

Протягом грудня 2017 року потенційні учасники конкурсу на посаду судді Вищого суду з питань інтелектуальної власності мали здійснити подання необхідних документів для участі. Важливо відзначити, що учасники конкурсу, які працювали адвокатами чи патентними повіреними, знаходилися у складних умовах на етапі подання документів порівняно із кандидатами з числа суддів. У відміну від суддів, яким достатньо було надати копію трудової книжки для підтвердження професійного досвіду, адвокатам та патентним повіреним довелося підтверджувати кожен рік своєї професійної діяльності за допомогою відповідних документів, таких як договори, судові рішення, заявки на реєстрацію прав інтелектуальної власності та інші, а також представляти документи про отримані доходи від адвокатської або патентної діяльності.

Всього 234 особи вирішили взяти участь у конкурсі, але лише 219 з них були допущені до участі за рішенням комісії. З цієї кількості 206 кандидатів є судьями, 6 – патентними повіреними, 5 – адвокатами, а 2 особи мають сукупний стаж.

Важливо відзначити, що комісія витягнула розгляд питання про допуск з грудня 2017 року до липня 2018 року, що означає тривалість понад півроку. Наприклад, при формуванні Вищого антикорупційного суду Вища кваліфікаційна комісія суддів розглянула всі питання щодо допуску кандидатів трошки більш як за місяць.

Після того, як учасники конкурсу подали документи, вони пройшли спеціальну перевірку, включаючи отримання від уповноважених органів інформації про їхню освіту, професійний досвід, майно та відсутність судимості. Протягом липня по вересень 2018 року комісія розглядала результати цієї перевірки та вирішувала питання про допуск учасників до кваліфікаційного оцінювання в межах конкурсу. З 219 кандидатів залишилося 210 осіб.

Важливо відзначити, що конкурс до Вищого суду з питань інтелектуальної власності відбувався за звичайною процедурою формування нових судів, що застосовувалася при другому відборі суддів Верховного Суду та доборі суддів Вищого антикорупційного суду (з винятком залучення міжнародних експертів).

На основі інформаційних повідомлень на сайті Комісії результати співбесід такі:

- щодо 47 кандидатів – оголошена перерва для ухвалення рішення за результатами проведення кваліфікаційного оцінювання на посаду судді ВСПВ;

- щодо 13 кандидатів співбесіди не завершені / не проводилися;

- 2 кандидати припинили участь у конкурсі;

- щодо 1 кандидата кваліфікаційне оцінювання зупинене.

Тобто ВККС так і не завершила добір суддів до першої інстанції ВСПВ⁹.

Добір суддів до Апеляційної палати відбувається аналогічно до відбору суддів до першої інстанції Вищого суду з питань інтелектуальної власності (ВСПВ). В квітні 2019 року учасники конкурсу пройшли тестування на знання законодавства, після чого ті, хто успішно пройшов тест (38 осіб), наступного дня виконали практичне завдання.

У листопаді 2019 року законом, ініційованим Президентом Володимиром Зеленським, припинено повноваження всіх членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС), і розпочата нова процедура формування ВККС за участю міжнародних експертів. Ця подія стала передумовою відтермінування запуску роботи цієї судової інстанції.

Створення спеціалізованого суду спрямовано на розв'язання проблем що заважали розвитку відносин інтелектуальної власності та підвищенню стандартів їх захисту в Україні.

Розглянемо детальніше основні проблеми, вирішення яких пов'язане зі створенням цього суду. У першу чергу, створення ІР-суду вирішить проблему конфлікту юрисдикцій у спорах у цій сфері. Відомо, що спори про право ІВ тривалий час розглядалися судами адміністративної, господарської та цивільної юрисдикцій.

Зазначене мало наслідком порушення принципу правової визначеності щодо органу, компетентного вирішувати такі спори, а також унеможливило забезпечення формування єдності судової практики у цій сфері. Частина друга статті 20 Господарського процесуального кодексу

⁹ Звідки взявся і куди зник ІР-суд?. URL: <https://rpr.org.ua/news/zvidky-vziavsia-i-kudy-znyk-ip-sud/>

України (ГПК України) достатньо точно деталізувала види спорів, які підвідомчі ІР-суду, та встановила, що цей суд розглядає:

1) справи у спорах щодо прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку (знак для товарів і послуг), комерційне найменування та інших прав ІВ, у тому числі щодо права попереднього користування; 2) справи у спорах щодо реєстрації, обліку прав ІВ, визнання недійсними, продовження дії, дострокового припинення дії патентів, свідоцтв, інших актів, що посвідчують або на підставі яких виникають такі права, або які порушують такі права чи пов'язані з ними законні інтереси;

3) справи про визнання торговельної марки добре відомою;

4) справи у спорах щодо прав автора та суміжних прав, у тому числі спорах щодо колективного управління майновими правами автора та суміжними правами;

5) справи у спорах щодо укладання, зміни, розірвання і виконання договору щодо розпорядження майновими правами ІВ, комерційної концесії;

6) справи у спорах, які виникають із відносин, пов'язаних із захистом від недобросовісної конкуренції, щодо: неправомірного використання позначень або товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; збирання, розголошення та використання комерційної таємниці; оскарження рішень Антимонопольного комітету України із визначених цим пунктом питань¹⁰.

Такий спеціалізований суд, як ІР-суд, сприятиме ефективнішому розв'язанню проблем щодо строків розгляду справ з прав інтелектуальної власності. Відповідно до положень Угоди про торговельні аспекти прав ІВ та Угоди про асоціацію, які закладають зобов'язання про відсутність необґрунтованих строків та невинуватених затримок у процедурах захисту, очікується, що ІР-суд, який зосереджений лише на інтелектуальній власності, зможе значно прискорити розгляд відповідних справ завдяки своєму спеціалізованому підходу та належному кадровому забезпеченню.

ІР - суд сприятиме розв'язанню проблеми кадрового забезпечення, особливо на регіональному рівні, завдяки суддям, які володітимуть спеціальними знаннями і матимуть відповідний досвід у галузі права інтелектуальної власності. Стаття 33 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» встановлює критерії для суддів ІР-суду, що включають п'ятирічний досвід роботи як патентного повіреного та/або адвоката у

¹⁰ Шаров Д. ІР-суд й актуальні проблеми у сфері права інтелектуальної власності: дискусія в Українському кризовому медіа-центрі. / URL: <https://ukrainepravo.com/news/ukraine/ip-sud-y-aktualni-problemy-u-sferi-prava-intelektualnoyi-vlasnost-i-dyskusiya-v-ukrayinskomu-kryzovomu/>

справах щодо захисту прав інтелектуальної власності. Створення ІР-суду також сприятиме врахуванню специфіки правовідносин в галузі інтелектуальної власності при застосуванні способів захисту, враховуючи нові положення Господарського процесуального кодексу України, які ставлять завданням суду ефективний захист порушених прав у господарському судочинстві.

Причому фокус на ефективному захисті порушених прав тримається ГПК України як у питанні способів судового захисту (у випадку, якщо закон або договір не визначають ефективного способу захисту порушеного права чи інтересу особи, яка звернулася до суду, суд відповідно до викладеної в позові вимоги такої особи, може визначити у своєму рішенні такий спосіб захисту, який не суперечить закону, так і у питанні забезпечення позову (позов забезпечується також іншими заходами, необхідними для забезпечення ефективного захисту, якщо такий захист або поновлення не забезпечуються заходами, зазначеними цим кодексом¹¹).

Тема 3. Поняття та специфіка патентної юстиції. Інститут досудового вирішення спорів.

1. Характеристика патентної юстиції в Україні.
2. Проблеми запровадження патентної юстиції в Україні.
3. Поняття досудового врегулювання спору.
4. Порядок і строки розгляду претензії.
5. Застосування альтернативних способів вирішення конфліктів на стадії досудового розгляду справи.

Теоретичні відомості

Відповідно до законодавства України спори, що виникають у сфері інтелектуальної власності, в судовому порядку можуть вирішуватись судами загальної юрисдикції, господарськими та адміністративними судами. Спеціалізовані «патентні суди» можуть вирішити питання щодо розмежування юрисдикцій судів у сфері інтелектуальної власності та сприяти ефективному захисту прав. Це важливий крок у вирішенні проблем, які супроводжуються розрізною судовою практикою та неоднозначністю щодо компетенції судів у розгляді справ із спорів у цій сфері.

Ідея створення патентного суду в Україні обговорюється протягом тривалого часу. У 2001 р. Указом Президента України «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» Кабінету Міністрів України

¹¹ Потоцький М. Вищий св а з питань ін т е л е к т у л ь н о ї власності! п і д в и щ е н н я стандартів захисту права інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність. №1/2018 С.13 – 17.

було доручено вивчити питання щодо створення спеціалізованого патентного суду. Про необхідність створення спеціалізованого Суду з питань інтелектуальної власності зазначено й у Концепції розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності на 2009–2014 роки¹². Так звані «патентні суди» як окрема ланка судової системи держави створені та діють в багатьох країнах Європейського співтовариства, в яких ефективність системи спеціалізованих патентних судів випробовувалась протягом тривалого часу. У вітчизняній науковій юридичній літературі існує думка, що для вдалого запровадження патентної юстиції в Україні необхідно дотримуватись німецької моделі патентних судів¹³.

В цілому, можна сформулювати низку позитивних наслідків створення Спеціалізованого суду з розгляду справ у сфері інтелектуальної власності та економічної конкуренції на зазначених вище засадах. Зокрема, це дозволить:

- 1) остаточно вирішити всі конфлікти щодо розподілу юрисдикції судових органів стосовно вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та усунути суперечки про їх підвідомчість;
- 2) сконцентрувати досвід вирішення всіх спорів, що виникають у сфері інтелектуальної власності, та сформувати єдину судову практику по даній категорії судових справ, що в цілому сприятиме однаковому застосуванню численних нормативних актів у даній сфері;
- 3) скоротити час та витрати сторін спору, адже наявність спеціальної підготовки у суддів дозволить всебічно розглядати та вирішувати спори, не затягуючи розгляд численними, тривалими експертизами. У свою чергу скорочення випадків призначення судових експертиз сприятиме загальному спрощенню розгляду судових справ;
- 4) Забезпечити однаковий рівень захисту прав інтелектуальної власності для всіх учасників судового процесу, розглядаючи їхні справи в одному спеціалізованому суді.
- 5) Збільшити ефективність судового розгляду, дозволяючи судам зосередитися на специфіці справ із спорів у сфері інтелектуальної власності та економічної конкуренції.
- 6) Сприяти розвитку однорідної та стабільної судової практики, що сприятиме підвищенню довіри до судової системи та прозорості у розгляді справ.

Отже, впровадження патентного судочинства в Україні – це завдання високої складності. Проте створення Спеціалізованого суду для розгляду справ у сфері інтелектуальної власності та економічної конкуренції (патентного суду) визнається необхідним кроком у поліпшенні судової

¹² Концепція розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності на 2009–2014 роки: Схвалено Рішенням Колегії Державного департаменту інтелектуальної власності оформлене Протоколом № 11 від 11.03.2009 р. / URL: http://sips.gov.ua/ua/normative_acts.html

¹³ Дорошенко О. Ф. Ще раз про патентний суд // Право України. 2011. № 3. С. 40–44.

системи України та забезпеченні ефективного захисту прав інтелектуальної власності. При розробці механізму впровадження спеціальних судів у цій сфері слід враховувати особливості загальної судової системи та специфіку інтелектуальної власності в Україні.

В Україні, судовий розгляд справ у сфері захисту прав інтелектуальної власності триває в середньому близько 2 років, і це ще не враховує терміни, на які процес зупиняється через залучення судового експерту. У порівнянні з цим, патентні суди в країнах Європи вирішують подібні спори за 1,5–2 роки. Наприклад, Федеральний патентний суд Швейцарії вирішує їх протягом 12 місяців. Така відмінність строків розгляду судової справи свідчить про необхідність оптимізації судових процедур у сфері інтелектуальної власності в Україні.

Стаття 16 Цивільного процесуального Кодексу України визначає, що сторони можуть вживати заходів для досудового врегулювання спору за домовленістю або у випадках, коли це обов'язково відповідно до закону. Поняття «досудове врегулювання спору» визначається у юридичній практиці як врегулювання спорів між сторонами до подання справи до суду. Це може включати врегулювання спорів, що виникають з договірних відносин, перед поданням позову. В широкому розумінні досудове врегулювання може включати будь-які позасудові процедури, які дозволяють сторонам вирішити спір без звернення до суду. Правове регулювання цього питання залежить від конкретної сфери і може бути визначено окремими положеннями законодавства.

Відповідно до ст. 175 ЦПК України в позовній заяві обов'язково зазначаються відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору, якщо такі проводилися, в тому числі, якщо законом визначений обов'язковий досудовий порядок врегулювання спору.

У випадку, якщо досудовий порядок врегулювання спору не проводився, в позовній заяві потрібно про це зазначити.

Спори на які не поширюється порядок досудового господарських спорів:

спори про визнання договорів недійсними;

спори про визнання недійсними актів державних та інших органів, підприємств та організацій, які не відповідають законодавству і порушують права та охоронювані законом інтереси підприємств та організацій;

спори про стягнення заборгованості за опротестованими векселями;

спори про стягнення штрафів Національним банком України з банків та інших фінансово-кредитних установ;

спори про звернення стягнення на заставлене майно.

Претензія розглядається протягом десяти днів, який обчислюється з моменту отримання претензії. У випадках, де правилами або договором передбачено право перевірки забракованої продукції, пов'язані з якістю та комплектністю, розглядаються протягом двох місяців. У необхідних випадках сторони можуть провести розрахунки, експертизу чи інші дії для вирішення суттєвих питань претензії. Підприємства та організації, які отримали претензію, повинні задовольнити обґрунтовані вимоги заявника.

Заявник отримує повідомлення про результати розгляду претензії у письмовій формі. У випадку повного або часткового відхилення претензії, заявнику повертають оригінали документів, що надійшли разом із претензією, і надсилають документи, які обґрунтовують відхилення претензії, якщо вони не були надані разом із заявкою на претензію.

Спори, що виникають при укладенні господарських договорів, можуть бути подані на вирішення господарського суду. Підприємство чи організація, які вважають за необхідне змінити чи розірвати договір, надсилають пропозиції про це другій стороні за договором. Підприємство, організація, які одержали пропозицію про зміну чи розірвання договору, відповідають на неї не пізніше 20 днів після одержання пропозиції. Якщо підприємства і організації не досягли згоди щодо зміни чи розірвання договору, а також у разі неодержання відповіді у встановлений строк з урахуванням часу поштового обігу, зацікавлена сторона має право передати спір на вирішення господарського суду.

Альтернативне вирішення спорів (ADR на сьогодні, стає актуальним у всьому світі. Важливо відзначити, що врегулювання конфліктів поза судовою системою існувало історично раніше, ніж судовий розгляд. Проте домінування держави в сфері вирішення спорів протягом періоду призвело до відсутності стабільної правової традиції у сфері ADR, браку комплексних наукових досліджень та практичного досвіду в цьому напрямку.

Методи альтернативного врегулювання конфлікту спрямовані на примирення сторін і можуть використовуватися як у межах судової системи, так і окремо від неї. Вони часто орієнтовані на врегулювання конфлікту, а не на рішення справи. Термін «альтернативне вирішення спорів» зазвичай асоціюється з третейським розглядом, який, незважаючи на конкурентний характер, має за мету примирення сторін. Тому, поняття «альтернатива» тлумачиться як інший варіант врегулювання конфлікту або вирішення спору а ніж розгляд в державних судах чи органах державної влади, тобто альтернатива юрисдикційному захисту прав. Вважаємо доречним до всіх неюрисдикційних способів захисту прав вживати поняття «альтернативне врегулювання конфлікту» тільки для третейського суду – «альтернативне

вирішення спору». За для об'єднання всіх способів, які є альтернативою офіційному правосуддю та адміністративному захисту, в дисертаційному дослідженні будемо застосовувати міжнародно прийнятну аббревіатуру АВС (альтернативне вирішення спору) як комплекс способів захисту прав, що спрямовані на врегулювання конфлікту та на вирішення спору.

Сьогодні, у всьому світі вже існує практика застосування АВС, з американської доктрини назва звучить «Alternative Dispute Resolution», або аббревіатура АDR. Вони є неюрисдикційною формою захисту прав. Метою впровадження даних способів є не протидія державним судам, а допомога їм в розвантаженні від великої кількості справ, що знаходяться в їх провадженні.

Словник Блека С.А. визначає АВС як процедуру для вирішення спорів іншими способами, відмінними від судового¹⁴.

Процеси альтернативного вирішення спорів (АВС) почали розвиватися в США в 70-80-х роках ХХ століття. Згідно з розділом 28 Зводу законів США, будь-яка процедура, крім судового слухання, в якій участь бере нейтральна третя особа, вважається процесом АВС. 1976 рік вважається важливим для АВС, коли почало поєднуватися судовий захист із альтернативними методами. Конференція того року призвела до висновку, що існує кращий спосіб вирішення спорів, ніж суд. Професор Френк Зандер ввів термін «суд з безліччю дверей», вказуючи на можливість суду пропонувати різні підходи, такі як медіація чи арбітраж.

Запозичення цього терміна юриспруденцією інших країн є цілком правомірним, оскільки мова йде не про копіювання термінології, а про відповідність сучасним світовим тенденціям взаємопроникнення й взаємозв'язку різних правових систем. Крім того, термін «альтернативні» найбільшою мірою відображає зовнішню сторону досліджуваної сфери – він означає не протиставлення правосуддю чи державним органам, а відмежування від них й можливість вибору тієї або іншої форми вирішення спору чи врегулювання конфлікту.

Альтернативні методи вирішення спорів (АВС) мають кілька переваг як інструмент захисту прав інтелектуальної власності, зокрема:

- Заощадження часу та коштів.
- Повернення сторонам контролю над конфліктною ситуацією для задоволення їхніх потреб.
- Уникнення судового розгляду, що може позитивно вплинути на відносини між сторонами.

¹⁴ Black's Law Dictionary. 9th ed. 2009. 1920 p

- Неформальність, яка дозволяє сторонам у сприятливій атмосфері шукати рішення, яке задовольнить обидві сторони.

- Гнучкість, оскільки сторонам не накладаються жорсткі рамки процедурних норм, і вони можуть створювати власні форми ведення переговорів.

- Додаткову можливість вирішення конфлікту в рамках правосуддя, включаючи врегулювання конфлікту без необхідності примусового виконання рішення.

У той же час в деяких випадках АВС вважаються неефективними, зокрема коли:

- Явна нетактовність та небажання однієї із сторін вирішувати конфлікт мирним шляхом.

- Переговори можуть розглядатися однією із сторін як прояв слабкості або прохальної позиції, а також як засіб затягування процесу вирішення конфлікту.

- Недовіра однієї із сторін до іншої стосовно подальшої реалізації досягнутих у ході альтернативного вирішення спору домовленостей¹⁵.

Тобто, АВС у праві інтелектуальної власності стає ефективним тільки в тому випадку, коли обидві сторони конфлікту мають бажання знайти консенсус і не мають прихованих мотивів звернення до неюрисдикційних способів захисту прав.

На міжнародному рівні, Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) пропагандує впровадження альтернативних методів вирішення спорів (АВС) у сфері інтелектуальної власності. Центр ВОІВ з арбітражу та посередництва, заснований у Женеві в 1994 році, служить консультативним органом, що сприяє вирішенню спорів за допомогою альтернативних процедур, таких як медіація та арбітраж, і надає правила для проведення цих процедур.

За офіційними статистичними даними з 2009 р. по 2019 р. Центром було здійснено понад 650 процедур посередництва та арбітражу. З кожним роком кількість справ зростає. За типами, більша кількість конфліктів виникає щодо ліцензійних угод, угод про дослідницькі роботи, щодо договорів комерційної концесії та інші. Сторонами, які звертаються до Центру є великі компанії, винахідники, художники, науково – дослідницькі центри, університети та

¹⁵ Корінний С. О. Впровадження медіації в адміністративний процес України: автореф.дис... кандидата юрид. наук: 12.00.07/ ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2019. С. 22. / URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19681>

інші. За тією ж статистикою ВОІВ за допомогою медіації було вирішено 70% конфліктів, за допомогою арбітражу – 30%¹⁶.

В усьому світі функціонують різноманітні механізми врегулювання конфліктів, які називають способами АВС: для одних процедур характерним є те, що третя сторона приймає обов'язкове для сторін рішення (міжнародний арбітраж, третейський суд), для інших – характерно, що сторони самі приймають взаємоприйнятне рішення (медіація).

Альтернативне врегулювання спорів у сфері права інтелектуальної власності – це система способів врегулювання конфліктів щодо прав на інтелектуальну власність, які включають розв'язання питань майнових та особистих немайнових прав, і це відбувається без залучення державних органів чи суду. Кожна країна обирає власні методи альтернативного врегулювання спорів, враховуючи рівень розвитку судової системи, її навантаження, особливості національного менталітету, рівень освіти населення та інші фактори.

Тема 4. Міжнародний досвід патентної юстиції.

1. Моделі створення спеціалізованих судів в світі.
2. Досвід Німеччини у вирішенні спорів у сфері інтелектуальної власності спеціалізованими судами.
3. Федеральний патентний суд Швейцарії.
4. Характеристика спеціалізованого суду в справах інтелектуальної власності Великобританії.
5. Досвід Японії у створенні Високого суду з інтелектуальної власності.
6. Досвід інших країн щодо створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності.

Теоретичні відомості

Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, зростання кількості об'єктів права інтелектуальної власності, перехід до конкурентних ринкових відносин, активне використання у цивільному обороті результатів інтелектуальної діяльності - усе це призвело до численних порушень у сфері інтелектуальної власності та стало об'єктивною причиною у розумінні того, що дана сфера потребує ефективного та надійного механізму захисту прав суб'єктів інтелектуальної власності.

Зважаючи на тенденцію до збільшення спорів цієї категорії, необхідність забезпечення в державі належного захисту прав інтелектуальної власності,

¹⁶ WIPO Caseload Summary: WIPO Mediation, Arbitration, Expert Determination Cases and Good Offices Requests / URL: <https://www.wipo.int/amc/en/center/caseload.html>

сьогодні є беззаперечним фактом. На нашу думку, саме судовий захист виступає ефективною гарантією забезпечення прав та свобод громадян, підтвердженням чому є існування у багатьох країнах світу спеціалізованих судових органів, що розглядають справи про порушення прав інтелектуальної власності.

Як підтверджує досвід, саме в країнах, де виокремлені суди, палати чи підрозділи з розгляду спорів у сфері інтелектуальної власності, підвищується інвестиційна привабливість самої країни, відбувається уніфікація судової практики, що сприяє можливості передбачити, яким буде судове рішення по наступному спору у цій сфері.

Спеціалізовані органи, що здійснюють судовий розгляд справ інтелектуальної власності функціонують в Швейцарії, Німеччині, Японії, Росії, Австрії, Франції, Мексиці, Португалії, Кореї, Таїланді, Великобританії та інших країнах, й, власне, досвід роботи таких установ є надзвичайно корисним для України, в контексті створення в нашій державі Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Так звані «патентні суди» як окрема ланка судової системи держави створені та діють в багатьох країнах Європейського співтовариства, в яких ефективність системи спеціалізованих патентних судів випробовувалась протягом тривалого часу.

Так, приклади патентних судів у різних країнах свідчать про різноманіття моделей та вимог до суддів. У Австрії, наприклад, патентний суд складається з юристів та фахівців з різних галузей знань та вирішує спори в сфері промислової власності, включаючи питання недійсності патентів. В Великобританії діє дворівнева система патентних судів, яка включає Патентний суд графства та Патентний суд, що входить до складу Високого суду, для розгляду різних рівнів складності патентних справ. Зарубіжний досвід може слугувати джерелом для розробки ефективної моделі ІР-суду в Україні, з урахуванням національних особливостей. Наприклад, Федеральний патентний суд Німеччини – Bundespatentgericht – був утворений ще у 1961 році. До компетенції цього суду належить розв'язання питань щодо надання законної власності (патент, торгова марка, корисна модель, топографія, дизайн, право на конкретний вид рослин) або відмова у реєстрації права власності. Судді до Федерального патентного суду Федеративної республіки Німеччина обираються на 2 роки з числа діючих суддів. Особа, яка має намір зайняти вакантну посаду у цьому суді, повинна відповідати таким вимогам: мати досвід щонайменше 5 років, мати знання у галузі права, бути фахівцем у будь-якій галузі техніки, мати освіту з патентного права¹⁷. Федеральний

¹⁷ Орлюк О., Чернишук П. Досвід патентних судів у країнах Європи. Юридична газета online. / URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/dosvidpatentnih-sudiv-u-krayinah-evropi.html>

патентний суд Федеративної республіки Німеччина із 120 суддями входить до найбільших ІР-судів в Європі. В Франції право на захист унікального твору, що належить авторові, регулюється Кодексом інтелектуальної власності. Розгляд справ у сфері інтелектуальної власності у Франції та Україні відзначається суттєвими відмінностями: у Франції зазвичай справи слухає Tribunal de Grande Instance, але окремі патентні спори можуть розглядатися в Паризькому окружному суді. Цікаво зазначити, що спори про порушення прав інтелектуальної власності можуть розглядатися як за місцем заподіяної шкоди, так і за адресою реєстрації відповідача, як зазначено у Кодексі з питань інтелектуальної власності Франції¹⁸.

Створення Федерального патентного суду в Швейцарії у 2012 році є істотним кроком для оптимізації юридичного захисту патентних прав. Його унікальний правовий статус та компетенція, регульовані законом «Про Федеральний патентний суд» 2009 року, надають ексклюзивну юрисдикцію у цивільних справах, пов'язаних із дійсністю та порушенням патентів. Такий патентний суд в Швейцарії відіграє ключову роль у вирішенні спорів, пов'язаних з патентами, включаючи питання ліцензій та патентних прав. Рішення Федерального патентного суду може бути оскаржене в органі вищої інстанції – Федеральному патентному суді Конфедерації Швейцарії. Слід підкреслити, що законом не визначено кількість суддів цього суду, лише зазначено, що Федеральний патентний суд складається «з двох постійних суддів та достатньої кількості непостійних суддів»¹⁹, більшість із непостійних суддів повинні пройти спеціальну технічну підготовку. Додатково, законодавством визначено конкретні обмеження для суддів Федерального патентного суду Швейцарії, забороняючи їм бути членами вищих державних органів, таких як Федеральні збори, Федеральна рада чи Федеральний суд, а також забороняючи їм виступати у ролі професійних представників у судах або бути членами органів управління підприємств.

У Великобританії, справи інтелектуальної власності розглядаються Судом з питань інтелектуальної власності, що входить до структури ділових та майнових судів Вищого суду у Лондоні, і включають патенти, авторські права, торговельні марки та інші аспекти прав інтелектуальної власності.²⁰

Зараз суди з питань інтелектуальної власності працюють в усіх розвинених країнах — Японії, Великій Британії, Португалії, навіть у Білорусі є такий суд. Він потрібен, бо в сучасному світі багато людей, права яких

¹⁸ Code de la propriété intellectuelle (1992). Version consolidée au 31 mai 2020. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidText e=LEGITEXT000006069414>

¹⁹ Federal Patent Court of the Swiss Confederation. URL: <https://www.bundespatentgericht.ch/>

²⁰ Intellectual Property Enterprise Court. URL: <https://www.gov.uk/courts-tribunals/intellectualproperty-enterprise-court>

порушено, не розуміють, куди їм йти. Сьогодні страждають оригінальні виробники, винахідники. Наявність такого суду додасть цивілізованості бізнесу й захистить українську інтелектуальну еліту.

В Японії захистом інновацій, технологій та інтелектуальної власності почали перейматись ще в середині минулого століття. А відповідні справи вирішував спеціальний підрозділ у суді. В 2005 році в країні створили Вищий суд з інтелектуальної власності. Японії вдалося захистити своїх винахідників і сьогодні рівень технологій тут один із найвищих. В Японії створено Вищий суд з інтелектуальної власності, який спеціалізується виключно на інтелектуальній власності, а в шести окружних (райони Токіо і Осака) і в одному суді другої інстанції (Осака) в Японії існують особливі колегії, які займаються інтелектуальними правами. Вищий Суд здійснює прийняття рішення щодо касації і нагляду, діє як суд першої інстанції за позовами проти Японського патентного агентства і в випадках, якщо сума позову (незалежно від його предмета) перевищує 1,4 мільйона йен. Вищий суд розглядає справи про захист як промислової власності, так і авторських і суміжних прав

Надзвичайно суворо ставляться до інтелектуальної власності у США. Це питання стало одним із найбільш конфліктних у співпраці з нашою країною. Через непрозору систему виплати роялті правовласникам та несумлінну діяльність організацій у сфері авторського права навіть були скасовані преференції, які надавались Україні в торгівлі. Як наслідок, було прийнято закон «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського і (або) суміжних прав»²¹.

У Кореї Патентний суд, що діє з 1998 року, розглядає справи, пов'язані з інтелектуальною власністю, охоплюючи питання патентів, знаків для товарів та послуг, сортів рослин та інших аспектів. Це вищий апеляційний суд, але також має відокремлений відділ для розгляду справ у першій інстанції, обладнаний технічними експертами з різних галузей науки.

У Тайвані, в 2008 році створений Суд інтелектуальної власності, який має широку компетенцію. Він має юрисдикцію над цивільними, адміністративними та кримінальними справами, пов'язаними з правами інтелектуальної власності.

В Сполучених Штатах немає окремого суду для розгляду спорів у сфері інтелектуальної власності, проте це не впливає на високу якість рішень, які приймаються судами у цій області. Американська судова система включає суди першої інстанції та апеляційні суди. Розташовані в 12 регіональних округах, ці суди розглядають апеляції на рішення районних судів та

²¹ Каменських П. Кандидати до ВСІВ понад рік чекали тестів, але без апеляційної палати суд усе одно не запрацює/ Закон і бізнес. - 40 (1390) 06.10—12.10.2108 / URL: www.zib.com.ua

федеральних адміністративних органів. У справах про порушення прав на винаходи діє спеціальний Апеляційний суд федерального округу, який також розглядає апеляції на рішення щодо реєстрації торговельних марок та винаходів.

Більша частина справ щодо забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в США вирішується шляхом подання цивільних позовів або порушення кримінальних справ у судах відповідної юрисдикції.

У США справи про порушення прав на винаходи та авторські права розглядаються виключно у федеральних судах, оскільки вони повністю підпадають під федеральну юрисдикцію. З іншого боку, позови про порушення прав на комерційну таємницю або торговельні марки можуть бути розглянуті в місцевих судах, відповідно до федерального чи місцевого законодавства.

У практиці судів США виявлено, що багато спорів щодо порушення прав інтелектуальної власності завершуються до судового рішення. Сторони часто самостійно досягають згоди та вирішують відмінити судочинство.

Світовий досвід підтверджує широке застосування досудового врегулювання спорів, зокрема, медіації, в іноземних державах. Цей механізм, який передбачає добровільну участь обох сторін у пошуку узгодження під керівництвом медіатора, виявляється ефективним для вирішення конфліктів. Такий підхід дозволяє сторонам уникнути судового процесу та розв'язати конфлікт через діалог, що сприяє зменшенню навантаження на судову систему.

Таким чином, очевидним є те, що кожна держава по-різному визначає структуру спеціалізованого суду у сфері інтелектуальної власності. Проте так чи інакше, досвід зарубіжних країн свідчить, що створення такого суду є необхідним для нормального й ефективного розгляду справ, які належать до зазначеної категорії.

Аналіз іноземного досвіду є корисним, але перед впровадженням аналогічного спеціалізованого суду в Україні необхідно вивчити місцеві умови та фактори, які можуть впливати на його ефективність.

Тема 5. Поняття конфлікту та спору в сфері інтелектуальної власності.

1. Поняття конфлікту у сфері інтелектуальної власності.
2. Співвідношення понять «конфлікт» та «спір» у сфері інтелектуальної власності.
3. Структурні елементи конфлікту (спору) у сфері інтелектуальної власності.

4. Види конфлікту (спору) у сфері інтелектуальної власності.

Теоретичні відомості

Поняття «конфлікт» походить від латинського «conflictus» – зіткнення. Практично незмінним воно є у інших мовах. Закарбувалось дане поняття у наукових дослідженнях з другої половини ХХ століття.

Найбільш загальним визначенням конфлікту (від лат. «conflictus»), які можна знайти в тлумачних словниках, є його розуміння, як зіткнення протилежних інтересів чи поглядів²².

Конфлікт може проявлятися як позитивне явище, так і негативне. Позитивним є те, що сторонам надається можливість зрозуміти істинні наміри та погляди стосовно об'єкта конфлікту; сторони конфлікту вже мають досвід конфліктних стосунків на можуть запобігати подібним конфліктам в подальшому. Негативним є те, що конфлікт несе емоційні, фінансові та часові витрати; конфлікт може зруйнувати будь – які відносини та прагнення відновити відносини.

Одним із різновидів юридичного конфлікту, є конфлікт у сфері права інтелектуальної власності.

Так, конфлікти в сфері права інтелектуальної власності часто виникають через неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності, порушення умов договорів та інші ситуації, пов'язані з правами на інтелектуальну власність. Ці конфлікти можуть спалахнути навіть до порушення права, або виникнути на етапі врегулювання умов договору чи визначення прав.

Сьогодні, кількість конфліктів у сфері права інтелектуальної власності зростає, особливо з урахуванням можливостей, що надає Інтернет. Це призводить до незаконного відтворення та розповсюдження результатів творчості, викликаючи конфлікти як у Всесвітній мережі, так і поза нею. Навіть відомі особистості, такі як Ольга Фреймут, Майк Тайсон, Ріанна, Мадонна, Пеле, активно захищають свої права інтелектуальної власності, що свідчить про постійний інтерес до цього питання²³.

Головною ознакою об'єктів права інтелектуальної власності є те, що вони мають бути результатом інтелектуальної творчої діяльності.

Особливість конфлікту у сфері права інтелектуальної власності полягає у наступному:

²² Словник української мови: в 11 томах. Том 4, 1973. Стор. 274. / URL: <http://sum.in.ua/s/konflikt>

²³ Галупова Л.І. Альтернативні способи врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Галупова Лариса Ігорівна. Одеса, 2021. С. 47. / URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/14580/Галупова%20Л.І.%20Дисертація.pdf?sequence=6&isAllowed=y>

- спеціальному суб'єктному складі;
- спеціальних об'єктах – результатах інтелектуальної творчої діяльності;
- змісті – майнові та немайнові права;
- конфлікті інтересів - не пов'язані з порушенням прав.

Пропонуємо виділити наступні ознаки конфліктів у сфері інтелектуальної власності:

1. Хоча б одною із сторін конфлікту є особа творчою працею якої створений об'єкт права інтелектуальної власності або особа якій передані прав інтелектуальної власності відповідно до закону чи заповіту;

2. Конфлікт спрямований на майнові чи особисті немайнові права інтелектуальної власності або на реалізацію таких прав;

3. Конфлікт у сфері права інтелектуальної власності може виникати, коли обидві сторони реалізують свої права на інтелектуальну творчу діяльність в рамках закону, але їх інтереси перетинаються та зачіпають права чи інтереси один одного.

Так, конфлікт у сфері інтелектуальної власності, окрім негативних аспектів, може мати й соціально-позитивні наслідки. Його врегулювання може сприяти розв'язанню проблем, що породжують суперечності, та сприяти активному використанню об'єктів права інтелектуальної власності. Конфлікт також може стимулювати до творчості та використання об'єктів права інтелектуальної власності, а також сприяти зняттю монополії на певні об'єкти в цій сфері, сприяючи суспільній користі. Таким чином, конфлікт у цій області може бути розгляданий як загроза або порушення майнових та особистих немайнових прав, або як інтересів особи у зв'язку з правом на інтелектуальну творчість.

Отже, як висновок можна зазначити, що конфліктом є складне явище, що носить як позитивний, так і негативний характер. Для розуміння його сутності, необхідно розглядати його з різних позицій, таких як: з позиції психологія, з позиції соціології та з позиції права.

Конфлікт у сфері права інтелектуальної власності є юридичним та включає зіткнення чи протиставлення прав, чи інтересів передбачених законодавством. Також, конфлікт у сфері інтелектуальної власності може бути і правовим, коли пов'язаний із зіткненням чи протиставленням юридичних прав та неюридичних. Конфлікт прав інтелектуальної власності може бути і правовим і юридичних, але конфлікт інтересів тільки юридичним.

Таким чином, зважаючи на особливості конфлікту у сфері права інтелектуальної власності, розуміємо його як зіткнення чи протиставлення прав, чи інтересів сторін, однією із яких є правовласник на результати

інтелектуальної творчої діяльності, направлене на задоволення майнових чи немайнових потреб.

В наукових дослідженнях часто поняття «конфлікт» співвідноситься з поняттям «спір». Єдиної позиції щодо тотожності або відмінності зазначених категорій у науковій доктрині не сформовано. В етимологічному розумінні між словами «спір» і «конфлікт» є істотна різниця. Останнє походить від латинського «conflictus» (зіткнення) й означає зіткнення протилежних інтересів, поглядів, прагнень, серйозних розбіжностей. Слово «спір» тлумачиться таким чином: словесна змагальність, обговорення чого-небудь, у якому кожен відстоює свою думку; взаємне претендування на володіння чим-небудь, що вирішується судом. Це зіткнення різних точок зору в процесі доказування і спростування.

Інколи визначення поняття «спір» дається через поняття «конфлікт». Так, правовий спір — це юридичний конфлікт між учасниками правовідносин, у якому кожен з учасників правовідносин захищає свої суб'єктивні права. Правові спори виникають внаслідок порушення суб'єктивних прав у результаті протиправних дій, а також у разі невизнання або оспорювання суб'єктивних прав²⁴.

Спір з юридичної точки зору відрізняється від поняття спору в звичайному житті, коли під суб'єктами, які спорять, найчастіше розуміються особи, які «активно» протистоять одна одній. Спір про право – це інше явище, для наявності якого досить лише припущення, що особа, не спростовуючи наявності прав іншої особи, не виконує покладений на неї обов'язок²⁵.

Ківалов С.В. визначає правовий спір є формою об'єктивації юридичного конфлікту. Моментом такої об'єктивації є звернення до уповноваженого органу²⁶.

Важливим є вчасне реагування на конфлікт та спір. Спором є більш активна позиція сторін щодо досягнення своєї мети.

Спір є зовнішнім і формальним проявом конфлікту, в якому сторони висувають взаємні претензії або одна сторона заявляє про своє право і висуває певну вимогу, а інша в свою чергу заперечує наявність такого права у

²⁴ Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. / URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D0%BF%D1%96%D1%80>

²⁵ Єрошенко О.Б. Спір про право у наказному провадженні. Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. 2011. Вип. 42. С. 266-272.

²⁶ Ківалов С.В. Вибірчий спір як різновид публічно – правового спору. Наукові праці НУ ОЮА., Т. X., 2011. - №7 – С. 19

першій і відмовляє в задоволенні даної вимоги. При такому розумінні конфлікт є більш широким поняттям.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає конфлікт як гостре протиборство, сенс якого полягає у вирішенні протиріч, що виникають в соціальній системі відносин²⁷.

Спір - це змагання між сторонами, в ході якого учасники висловлюють свої позиції, думки, прагнення та доводи стосовно позиції іншої сторони.

Так, конфлікт у сфері інтелектуальної власності корінить глибше, представляючи зіткнення несумісних поглядів, інтересів та потреб. У контексті права інтелектуальної власності, це зіткнення проявляється як конфлікт інтересів та поглядів сторін щодо реалізації їхньої творчої діяльності та відповідних прав.

Спір у сфері інтелектуальної власності є формою вираження конфлікту, де учасники висловлюють свої позиції, думки та аргументи відносно прав порушення або запобігання порушення прав інтелектуальної власності. Цей процесуальний аспект спору відображає змагання сторін в межах формальних рамок і спеціального статусу, де вони обґрунтовують та доводять свої позиції стосовно порушення права інтелектуальної власності або його запобігання.

Для співвідношення цих понять варто дослідити організаційні та сутнісні відмінності між поняттями. Отже до організаційних відносимо:

1. Момент виникнення - конфлікт виникає в момент зіткнення інтересів чи прав сторін; спір виникає з моменту початку розгляду справи по суті;
2. Моменту завершення – конфлікт завершується, коли права чи інтереси однієї сторони більше не заважають реалізовувати права чи інтереси іншої сторони; спір вважається завершеним, коли прийнято процесуальне рішення щодо його вирішення;
3. Формалізованості проведення процедури врегулювання конфлікту чи вирішення спору – конфлікт врегулюється в тій формі, таким способом та в такій поетапній послідовності, які є зручними для сторін конфлікту; спір вирішується відповідно до встановлених процесуальних норм із наданням процесуального статусу сторонам спору.

До сутнісних відмінностей належать:

1. Причина виникнення - при спорі – це наявність протиправної поведінки, або якщо одна із сторін вважає, що така поведінка є

²⁷ Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. К. : Ірпінь ВТФ „Перун”, 2004. 1172 с.

протиправною або заважає в реалізації її прав; при конфлікті, ця умова не є обов'язковою);

2. Умови вичерпання – конфлікт вичерпується за умови, що між сторонами немає протиставлення або зіткнення прав чи інтересів, спір вважається вичерпаним при наявності процесуального рішення по справі (так, не завжди завершення спору означає завершення конфлікту);

3. Усвідомлення сторонами того, що їх права чи інтереси протиставляються один одному – конфлікт може бути як явним (обидві сторони усвідомлюють наявність між ними конфлікту) чи прихованим (одна або обидві сторони не усвідомлюють наявності конфлікту); наявність спору обидві сторони усвідомлюють²⁸.

Конфлікт - це соціальне явище, в якому відносини між людьми насичені боротьбою, протистоянням і відкритим пред'явленням протиріч, зіткненням. Однак самі по собі боротьба і протистояння не є елементами, що належать лише до конфлікту. Ці відносини включені в людську діяльність поряд з іншими відносинами, такими як згода, співпраця, конкуренція, взаємодопомога і т.п. Здоровий конфлікт містить в собі характеристики соціально-позитивного конфлікту і сприяє вирішенню протиріч, розв'язання проблем і переходу людини, організації, суспільства на новий рівень розвитку.

Спір, визначений правилами і узгоджений учасниками, передбачає чітко встановлені умови та строгі тимчасові рамки. У процесі спортивного чи іншого змагання учасники погоджуються з правилами, процедурами та угодами, які регулюють його процес та результати.

Важливою відмінністю між спором і конфліктом є те, що учасники заздалегідь погоджуються з правилами змагання. Проте, якщо ці правила порушуються, може виникнути конфлікт, супроводжуючись негативними емоціями. Цей конфлікт може виникнути з іншого приводу, а не з узгоджених правилами змагання²⁹.

Другий момент, який необхідно враховувати при розмежуванні конфлікту і спору, полягає в тому, що змагання повністю представляє собою гру. Як видно, незважаючи на деякі подібні риси, по своїй суті змагання і гра багато в чому протилежні конфлікту. Конфлікт - це не переживання

²⁸ Галупова Л.І. Альтернативні способи врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Галупова Лариса Ігорівна. Одеса, 2021. С. 47. / URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/14580/Галупова%20Л.І.%20Дисертація.pdf?sequence=6&isAllowed=y>

²⁹ Буртовая Е.В. Конфликтология. / URL: <http://spbgpu-psifak.narod.ru/Konfliktologia-uchposob.doc>

задоволення, а, навпаки, переживання негативних емоцій і т.д. Конфлікт - це не гра. Конфлікт - це завжди серйозно.

Як справедливо зазначають М. Ковалів і М. Гаврильців, не кожна конфліктна ситуація може трансформуватись у правовий спір, тому що деякі суспільні відносини регулюються ще й моральними, етичними чи релігійними нормами. Правовий спір характеризується рядом особливостей:

1) Виникнення правового спору пов'язане з юридичними діями його учасників, що мають юридичні наслідки.

2) Цей спір спрямований на захист та реалізацію прав, свобод, законних інтересів та виконання обов'язків особи.

3) Реалізація інтересів однієї сторони часто супроводжується неможливістю задоволення інтересів іншої сторони.

4) Юридичним підґрунтям правового спору є гарантована законом можливість захисту права, свободи чи законного інтересу суб'єкта, права якого порушено.

5) Засоби вирішення правових спорів, визначені законодавством, не позбавляють особу можливості звертатись до альтернативних засобів захисту прав³⁰.

Проаналізувавши характерні ознаки спору, можемо дати визначення категорії «спір у сфері права інтелектуальної власності» - це процесуальний прояв конфлікту, в якому сторони вживають заходів щодо захисту прав відповідно до встановлених адміністративних або судових процедур.

Таким чином, висновок полягає в тому, що конфлікти відіграють важливу роль у всіх сферах життя, і кожна людина повинна мати знання про методи управління та вирішення конфліктів. Спір може бути врегульованим адміністративно - органами влади, або судовим порядком, який передбачає розгляд спору судом.

Структура юридичного конфлікту має чотири необхідних і обов'язкових елемента: суб'єкти, об'єкт, суб'єктивну сторону і об'єктивну сторону. Кожен із елементів виконує свою визначену функцію³¹.

Необхідно розрізняти об'єкт і предмет конфлікту. Об'єкт конфлікту - це те, на що спрямовані протидії суб'єктів, те, з приводу чого вони протиборствують. Предмет конфлікту - протиріччя, що лежить в його основі.

Пошук шляхів вирішення конфлікту, як правило, починається з визначення його предмета, і зробити це часто виявляється досить важко.

³⁰ Адміністративне судочинство : навчальний посібник / М.В. Ковалів, М.Т. Гаврильців, І.Б. Стахура. Львів: ЛьвДУВС 2014 596 с. (С.120)

³¹ Сенік О.М. Загальна теорія правового конфлікту. Автореф..на здобуття наукового ступеня к.ю.н. – Львів 2013 19с. / URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/22432/1/avt_Senyk.doc

Під предметом юридичного конфлікту слід розуміти об'єктивно існуючу чи уявну проблему юридичного характеру, яка пов'язана з визначенням прав та обов'язків сторін і має вирішуватися за допомогою юридичних засобів³².

Так, об'єкт конфлікту, як потенційний або реальний предмет протиріч, грає важливу роль у конфліктології. Він може визначати цінності, інтереси та суперечності між сторонами конфлікту, що є ключовими аспектами у розумінні та вирішенні конфліктів³³.

Існують деякі відмінності між об'єктом і предметом конфлікту.

У загальному сенсі об'єкт конфлікту - це та сторона реальності, яка залучена в процес взаємодії з суб'єктами конфлікту. На відміну від цього предмет конфлікту - це відмінності, розбіжності, які виникають між взаємодіючими сторонами і які вони намагаються вирішити за допомогою протиборства³⁴.

Об'єкт конфлікту може бути істинним або уявним, потенційним або актуальним і т.д. Предмет конфлікту завжди реальний і актуальний.

Виділяють такі характеристики об'єкта конфлікту:

- об'єкт конфлікту не існує сам по собі, він стає таким при наявності інтересу до нього з боку взаємодіючих суб'єктів (коли з'являється бажання їм володіти, його використовувати, контролювати, привласнити і т.д.);
- дефіцитність об'єкта конфлікту і наявність необхідності його використання обома сторонами;
- конкретно історичний характер об'єктів конфлікту (друга світова війна відбувалася за землю, наступна в якості об'єкта може мати, наприклад, воду);
- релятивістський характер об'єкта, пов'язаний з різними суб'єктивними оцінками його значущості для різних суб'єктів;
- реалістичний об'єкт конфлікту і нереалістичний - той, який в самому собі містить мета і зміст (девіантна поведінка не заради досягнення якихось поступок, а заради самого акту).

Так, об'єкт конфлікту в сфері права інтелектуальної власності може включати різні аспекти творчої діяльності та інтелектуальної власності, такі як авторське право, патентні права, суміжні права та інші. Ці конфлікти можуть виникати через порушення прав чи претензії стосовно власності

³² Актуальні проблеми теорії держави та права: навч. посібник (за вимогами кредитно-модульної системи навчання) / Є.В. Білозьоров, Є.О. Гіда, А.М. Завальний, А.О. Осауленко, Т.О. Пікуля; за заг. ред. Є.О. Гіди; Київський національний університет внутрішніх справ. К.: КНУВС, 2010. 228 с.

³³ Іванов В. М. Юридична конфліктологія : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Іванов, О. В. Іванова. К. : МАУП, 2004. 224 с.: іл. Бібліогр. : с. 214–220.

³⁴ Блюм М.А. Управление конфликтами в коммерческой деятельности. - Тамбов: Изд-во ФГБОУ ВПО «ТГТУ», 2011. - 104 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://eclib.net/19/5.html>

об'єктів інтелектуальної творчості, що може становити значиму частину юридичних суперечок в цій області.

Предметом конфлікту у сфері права інтелектуальної власності є права, які впливають щодо об'єктів інтелектуальної власності. Тобто, предметом конфлікту у сфері права інтелектуальної власності є майнові або особисті немайнові права.

Суб'єктами юридичного конфлікту, з позиції права, можуть бути будь-які особи, що мають права та обов'язки. Так, суб'єктами юридичного конфлікту є фізичні особи, юридичні особи та держава.

Таке поняття як «суб'єкт юридичного конфлікту» слід відрізнити від поняття «учасник юридичного конфлікту»

Визначення «учасника конфлікту» ширше за термін «сторона конфлікту», включаючи всіх осіб, які можуть бути задіяні до конфлікту, навіть якщо вони не претендують на конкретний інтерес у конфлікті. Серед учасників конфлікту можуть бути не тільки сторони, але й посередники, представники сторін, а також залучені спеціалісти, експерти і свідки. Кожна з цих категорій має свої власні інтереси та ролі у врегулюванні конфлікту.

Суб'єктом конфлікту слід вважати ту особу чи групу осіб, які знаходяться в безпосередньому протиборстві. В конфліктних відносинах може бути три, і більш сторін, і кожна зі своїми завданнями.

Типовим для конфліктів у сфері інтелектуальної власності є можливість виникнення двосторонніх і тресторонніх протистоянь і як наслідків двосторонніх та тресторонніх конфліктів. У випадку двосторонніх конфліктів учасниками є правовласник і особа, її права чи інтереси якої суперечать правовласнику.

Тресторонні конфлікти залишають дві останні сторони незмінними, але третьою стороною може бути як держава, так і суспільство. Інтереси держави або суспільства можуть обмежуватись монополією та зловживанням виключними правами, що належать їх правовласникам.

Об'єктивна сторона юридичного конфлікту полягає в протиставленні юридично значущих (правомірних або протиправних) або юридично нейтральних дій суб'єктів протистояння, які призводять до заподіяння шкоди.

Об'єктивну сторону юридичного конфлікту можна визначити як реалізацію поставленої мети, інакше її називають зовнішнім поведінковим планом конфлікту. Саме зовнішня реалізація існуючих протиріч між суб'єктами у вигляді протидій дає можливість говорити про наявність конфлікту. Будь-яке співіснування протилежних інтересів, думок, поки вони не взаємодіють, не можуть називатись конфліктом. Об'єктивна і суб'єктивна сторони тісно взаємопов'язані і впливають одна на одну.

Об'єктивна сторона конфлікту в галузі права інтелектуальної власності виражається через дії або бездіяльність особи, спрямовану на порушення чи створення загрози порушення прав інтелектуальної власності.

Суб'єктивна сторона конфлікту визначається послідовністю соціально-психологічних процесів, які приводять суб'єктів протистояння до вчинення дій, тобто мотивацією конфлікту.

Основою конфлікту виступає інтерес, який сторони намагаються задовольнити. У сфері права інтелектуальної власності це включає майнові та особисті немайнові права. Інтерес служить джерелом свідомого мотиву і цілі дій конфліктуючих сторін.

Конфлікті дії завжди підпорядковані мотиву, їм притаманний особистісний зміст. Тобто, конфлікт в праві інтелектуальної власності розпочинається в тому випадку коли здійснена конфліктна дія, яка має особисту зацікавленість в об'єкті конфлікту. Наприклад, одна особа видає себе автором музичного твору для отримання грошової вигоди. В даному випадку грошова винагорода і буде той інтерес (мотив), який прагне задовольнити особа.

Важливо відмітити, що конфліктну поведінку може викликати і помилкове усвідомлення, помилкове сприйняття суперечливостей інтересів, потреб чи цілей.

Щодо помилкового конфлікту, то він виникає внаслідок помилки хоча б однієї із сторін конфлікту, яка передбачає, що інша сторона робить або має намір здійснити небажані дії. У фальшивому юридичному конфлікті можливі чотири основні ситуації: а) сторона вважає, що знаходиться з іншою стороною в правовідносинах, але насправді цього немає; б) зворотний варіант: сторона не усвідомлює, що знаходиться в правовідносинах з іншою стороною; в) сторона вважає, що противник діє незаконно, в той час як дії іншої сторони правомірні; г) зворотний варіант: сторона помилково вважає, що дії противника є правомірними. Усвідомлення і виправлення помилки, якщо саме вона викликала конфлікт, здатне його припинити.

Отже, суб'єктивна сторона юридичного конфлікту пов'язана, в першу чергу, з його мотивом. Мотивом конфліктів у сфері права інтелектуальної власності є отримання винагороди за реалізацію прав інтелектуальної власності, отримання визнання як автора відомого твору та інші.

Складовим елементом суб'єктивної сторони є також вина. Вина — це психічне ставлення особи до своїх протиправних дій або до бездіяльності та їхніх наслідків у формі умислу чи необережності³⁵. Досліджуючи питання

³⁵ Вереша Р.В. Вина (коментар до ст. 23 КК України). / URL: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/vaau_2009_3_6.pdf

вини у випадках порушень у сфері права інтелектуальної власності, важливо враховувати специфіку та принципи юридичного захисту об'єктів авторського права та об'єктів промислової власності. Правовий захист на твори науки, літератури, мистецтва народжується із моменту їх створення, в той час як для винаходів, промислових зразків, корисних моделей та торговельних марок правовий захист виникає лише після державної реєстрації, інформація про яку стає загальнодоступною.

Таким чином, особа, що цікавиться конкретним об'єктом промислової власності, може ефективно перевірити, кому належать права на цей об'єкт. У випадку, коли такий правовласник був відомий особі, яка порушила права інтелектуальної власності, може йтися про умисне порушення.

Однак, щодо об'єктів авторського права, ситуація може бути іншою, оскільки особа може не бути відомою створювачу та несвідомо порушити його авторські права.

Справді, іноді конфлікти в сфері права інтелектуальної власності можуть виникати, незважаючи на відсутність мотиву чи наміру порушити права чи стати в протиріччя інтересам. Така ситуація може виникнути, наприклад, коли особа створює пародію як власне право, але інша особа вважає, що ця пародія порушує її гідність.

Зміст права інтелектуальної власності об'єднує майнові та особисті немайнові права. Таким чином, важливо розглянути, які саме особисті немайнові та майнові права відносяться до суб'єкта прав інтелектуальної власності, і які інтереси можуть виникати у зв'язку з цими правами.

Особисті немайнові права включають в себе, наприклад, право на авторство та право на недоторканість твору. Ці права захищають інтереси творця в збереженні його авторської ідентичності та гідності. Майнові права охоплюють право на використання та комерційну вигоду від реалізації твору.

Виникнення конфліктів може бути пов'язане із зіткненням цих прав та інтересів між суб'єктами права інтелектуальної власності, навіть коли мотив порушення не існує.

Враховуючи специфіку конфліктів у сфері прав інтелектуальної власності, про яку було зазначено раніше, пропонуємо такі їх різновиди:

1. Конфлікт інтересів – це стан відносин у сфері інтелектуальної власності, коли сторони діють в рамках закону, але реалізація прав одних осіб обмежує реалізацію прав інших. Для сфери інтелектуальної власності все більшої актуальності набуває питання узгодження конфлікту інтересів правоволодільців та користувачів щодо умов використання об'єктів права інтелектуальної власності. При цьому мова не йде про порушення прав. З однієї сторони правоволодільці намагаються зберегти свою монополію на

використання об'єкта права інтелектуальної власності, з іншої – користувачі бажають отримати більше можливостей щодо вільного використання результатів творчої діяльності.

В праві інтелектуальної власності конфлікт інтересів може виникнути при реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності, здійсненні представницьких функцій у сфері права інтелектуальної власності, при створенні об'єкта права інтелектуальної власності на замовлення чи в рамках службових повноважень. В такому випадку приватним інтересом є майнові та/ або особисті немайнові права інтелектуальної власності.

Одним із прикладів конфлікту інтересів у сфері права інтелектуальної власності, на нашу думку, можливо навести випадки примусового ліцензування, коли власник патенту намагається обмежити коло осіб, які можуть використовувати запатентований об'єкт. Вказаний приклад конфлікту інтересів у сфері права інтелектуальної власності дійсно відображає ситуацію, де власник патенту, діючи правомірно, намагається обмежити використання свого запатентованого об'єкта через примусове ліцензування. Така поведінка, хоч і законна, може у певних обставинах викликати питання щодо можливого зловживання правом.

З іншого боку, користувач, який докладає зусиль для отримання дозволу на використання спірного об'єкта, включаючи звернення до уповноважених органів державної влади, діє з метою забезпечення своїх прав та інтересів.

Неузгодженість інтересів обох сторін створює конфліктну ситуацію, навіть за умови правомірності дій кожної сторони. Такі конфлікти часто вимагають дбайливого балансу та вирішення з позиції загального інтересу та справедливості у контексті прав інтелектуальної власності.

2. Конфлікт прав – це зіткнення прав чи інтересів осіб, яке як наслідок порушує права чи інтереси інших осіб або загрожує таким порушенням. Прикладом може бути копіювання з мережі Інтернет без дозволу правовласника фільму та його перепродаж. В даному випадку мова йде про відеопіратство як порушення прав інтелектуальної власності. Дії однією особи (копіювання та перепродаж без згоди автора) порушують права особи (осіб) творчою працею, якої створений відеофільм. Між особами виник конфлікт з порушенням прав.

3. Конфлікт прав інтелектуальної власності та інших цивільних прав – відносини, коли реалізація права на свободу творчості однією особою порушує особисті немайнові та (або) майнові права іншої особи. Прикладом може бути пародія. Одна особа реалізувала своє право на творчість, та діє в рамках закону. Але інша особа на яку зроблено пародію вважає, що ця

пародія зачіпає її честь та гідність. В даному випадку є зіткнення права на творчість однієї особи та особистого немайнового права іншої особи.

Науковий конфлікт у контексті інтелектуальної власності представляє собою зіткнення прав та інтересів, пов'язаних із здобуттям та використанням нових знань у сфері наукових досліджень. Важливо розрізняти науковий конфлікт від наукової дискусії, оскільки остання спрямована на пошук наукової істини, не торкаючись інтересів сторін.

Науковий конфлікт виникає, коли реалізація прав на наукову діяльність однієї сторони перешкоджає або порушує права іншої сторони у цій сфері. Наприклад, конфлікт може виникнути, якщо два дисертанти подали подібні теми для затвердження, що може призвести до суперництва за призначення наукових ступенів.

У науковому конфлікті важливо враховувати, що обидві сторони, незважаючи на зіткнення інтересів, мають загальний інтерес у відкритті істини та розвитку науки, але способи досягнення цієї мети можуть викликати конфлікт суміжних прав та інтересів.

Конфлікти у праві інтелектуальної власності можна поділити за наступними критеріями:

За суб'єктивним складом:

1. Конфлікти, стороною якого є первинний суб'єкт: автор, винахідник, якими можуть бути; недієздатна особа, обмеженодієздатна чи дієздатна особа.
2. Конфлікти, стороною якого є правонаступник прав інтелектуальної власності: за договором чи за законом; фізична особа, юридична особа приватного права чи юридична особа публічного права. Характерним для конфлікту у сфері права інтелектуальної власності є те, що хоча б одна із сторін є суб'єктом права інтелектуальної власності.

За об'єктивним складом:

1. конфлікти у сфері авторського права: конфлікти щодо творів науки, творів літератури, творів мистецтва. В свою чергу з даних об'єктів авторського права конфлікти можуть виникати щодо оригіналу твору або щодо похідного твору.
2. конфлікти у сфері суміжних прав: щодо виконання, фонограми, відеограми чи програми організації мовлення;
3. конфлікти у сфері патентного права: щодо винаходу, корисної моделі чи промислового зразку;
4. конфлікти у сфері об'єктів що відносяться до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, їх товарів і послуг: щодо торговельної марки, географічного зазначення, комерційного найменування, доменного ім'я;

5. конфлікти щодо нетрадиційних об'єктів: наукового відкриття, сорту рослин, породи тварин, раціоналізаторської пропозиції, комерційної таємниці, топографії (компонування) інтегральної мікросхеми та інші.

За змістом прав інтелектуальної власності:

1. конфлікти щодо майнових прав;
2. конфлікти щодо особистих немайнових прав.

Так як, перелік об'єктів права інтелектуальної власності не є вичерпним, конфлікти можуть виникати і щодо інших нових об'єктів.

Тема 6. Специфіка судових спорів у сфері ІТ.

1. Правова природа мережі Інтернет.
2. Відносини інтелектуальної власності, що виникають в мережі Інтернет.
3. Доменні спори.
4. Спори щодо порушень авторських прав в мережі Інтернет.

Теоретичні відомості

Поширення світової інформаційної інфраструктури створює актуальні завдання для вирішення, зокрема, у сфері авторських прав, оскільки Інтернет існує і активно розвивається. Володарі авторських прав стикаються із серйозними ризиками, викликаними інформаційними технологіями. Транскордонний характер Інтернету та цифрова форма фіксації творів ускладнюють реалізацію авторських прав через географічну розсіяність учасників.

Специфіка відносин у мережі Інтернет визначається декількома факторами. По-перше, невизначеністю місцезнаходження сторін, що може призвести до проблем з визначенням застосовного права та виконання зобов'язань. По-друге, складністю ідентифікації учасників мережі. По-третє, існуванням віртуальних організацій. І, нарешті, залежністю від відносин із інформаційними провайдерами. Ці аспекти викликають труднощі в реальній реалізації авторських прав в умовах віртуального середовища.

Наукові дослідження в галузі права інтелектуальної власності, зокрема ті, що спрямовані на створення науково-теоретичного підґрунтя та формування доктрини інтелектуальної власності, мають величезне значення. Це допомагає в подальшому більш ефективно регулювати відповідні відносини, враховуючи швидкий розвиток технологій та їх вплив на суспільство.

Однією з актуальних теоретичних проблем є визначення правової природи Всесвітньої мережі Інтернет та правовідносин, що виникають у

цьому контексті, включаючи учасників, їх специфіку та зміст. Інтернет-відносини представляють собою новий тип суспільних відносин, які формуються, еволюціонують та припиняються в кіберпросторі. Розвиток наукових досліджень у цьому напрямку визначить основи для ефективного регулювання цих відносин в правовому вимірі.

Визначення поняття та правової природи правовідносин, що виникають у мережі Інтернет, неможливе без з'ясування сутності та юридичної природи самої мережі, а також специфіки суб'єктного та об'єктного складу відповідних правовідносин.

В інформаційному суспільстві інформаційно-комунікаційні технології, зокрема Інтернет, грають ключову роль у зборі, обробці, передачі та отриманні інформації на різних рівнях, від локального до міжнародного. Інтернет, який зародився у 1969 році, став найбільшою телекомунікаційною мережею у світі, активно розвиваючись та розповсюджуючись від 80-х років ХХ століття.

У чинному законодавстві України поняття «Інтернет» визначено в статті 1 Закону України «Про телекомунікації». Згідно з цією статтею, Інтернет – це всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно пов'язана глобальним адресним простором і базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами. Під інформаційною системою загального доступу розуміється сукупність телекомунікаційних мереж та засобів для накопичення, обробки, зберігання та передавання даних.

Аналіз наведених дефініцій дозволяє дійти висновку, що всі вони характеризують Інтернет переважно як технічний засіб передачі інформації. При цьому робиться акцент на технічній стороні функціонування мережі, залишаючи осторонь юридично значущі аспекти.

Говорячи про Інтернет як правову категорію, слід зазначити, що в юридичній доктрині досі немає єдиного підходу щодо визначення його правової природи – як об'єкта права чи суб'єкта права, об'єкта чи предмету правового регулювання.

Так, більшість вчених приходять до висновку, що Інтернет у цілому не може виступати як об'єкт права, оскільки він не може належати комусь одноособово на праві власності та не є об'єктом цивільного обороту. Елементи Інтернету, такі як програмне забезпечення, оцифровані твори, комп'ютерне обладнання та сервери, належать відповідним суб'єктам (розробникам, авторам, користувачам, компаніям). Інтернет не є об'єктом права як майно чи інтелектуальна власність, і його неможливо продати або купити.

Що стосується наявності у мережі Інтернет ознак суб'єкта права, то слід виходити з того, що мережі не притаманні такі загальноприйняті ознаки юридичної особи, як: організаційна єдність, наявність відокремленого майна, здатність брати участь у цивільному обігу від свого імені, деліктоздатність та здатність виступати позивачем або відповідачем у суді. І якщо стосовно останніх трьох ознак не виникає сумнівів щодо їх неприйнятності як характеристики мережі Інтернет, то щодо решти слід пояснити наступне.

Відсутність організаційного та структурного оформлення мережі Інтернет, свідчить про те, що вона не має єдиного управління чи контролюючої організації. Усе ж, існують некомерційні організації, які забезпечують функціонування Інтернету, такі як Інтернет-корпорація з присвоєння імен та номерів (ICANN), Товариство Інтернет та Рада з архітектури Інтернет (IAB), які координують та сприяють розвитку мережі.

Мережа Інтернет володіє визначеними структурними елементами, але відсутня майнова самостійність, оскільки ресурси мережі належать різним суб'єктам. Термін «Інтернет-спільнота» може вказувати на соціальну структуру користувачів, проте немає достатніх підстав для визнання цієї спільноти суб'єктом права та наділення її властивостями суб'єкта права.

Для визначення правової природи мережі Інтернет, необхідно визначити його характерні риси:

По-перше, Інтернет є інформаційно-телекомунікаційною мережею. Термін «інформаційна мережа», який іноді використовується для позначення Інтернету, є не зовсім вдалим, оскільки не уточнює ні форму інформації, що передається, ні суб'єктів передачі та може охоплювати як технічні (телефонний, телеграфний та інші мережі), так і соціальні (агентурні, бізнес-спільноти тощо) утворення, що здійснюють передачу інформації. Разом із тим, окрім Інтернету існують й інші мультисервісні мережі, які також ґрунтуються на протоколі IP, наприклад Next Generation Network. У зв'язку з цим у літературі справедливо звертається увага на важливість визначення на технічному рівні відмінностей Інтернету від інших схожих з ним мереж, які використовують аналогічні програмні засоби і технології, але не є Інтернетом.

По-друге, Інтернет є глобальною комп'ютерною мережею, що об'єднує десятки мільйонів користувачів у понад 150 країнах через різноманітні канали зв'язку.

По-третє, характерною особливістю мережі Інтернет є всезагальний доступ користувачів. Рекомендації ЮНЕСКО стосовно розвитку та використання багатомовності та загального доступу до кіберпростору, прийняті на 32-й сесії Генеральної конференції, визначають заходи для

забезпечення такого доступу, включаючи розробку політики державами-членами, створення механізмів на різних рівнях та сприяння доступності Інтернету за доступними цінами.

Крім того, право на доступ до Інтернету як універсальну (загальнодоступну) послугу закріплює Директива Європейського Союзу про універсальну послугу в редакції 2009 року (2009/136/ЕС), яка встановлює, що кожен в ЄС повинен мати доступ до мінімального переліку електронно-комунікаційних послуг доброї якості і за доступною ціною, включаючи доступ до Інтернету. В юридичній літературі навіть порушується питання про визнання права на доступ до мережі Інтернет в якості самостійного конституційного (основного) права людини.

По-четверте, принцип анонімності в Інтернеті, закріплений у Декларації про свободу комунікацій, наголошує на важливості забезпечення анонімності користувачів для свободи вираження поглядів і обміну інформацією. Цей принцип визначений у контексті інших принципів, таких як правила контенту, саморегуляція, відсутність попереднього державного контролю, свобода надання послуг через Інтернет, та обмежена відповідальність постачальників послуг за зміст інформації.

Втім, питання ідентифікації користувачів, операторів послуг та володільців інформації у мережі Інтернет викликає потребу врегулювання з точки зору запобігання протиправним діям та правового регулювання відносин у віртуальному просторі. Міжнародне визначення меж анонімності та її обмежень стає критичним у цьому контексті.

По-п'яте, взаємодія в мережі Інтернет побудована на багаторівневій інфраструктурі, де на найнижчому рівні розташована фізична інфраструктура та канали зв'язку, вище розташовані адресний простір (IP-адреси) та система DNS. Інфраструктура доступу до мережі також входить у цей комплекс. У вищих рівнях ієрархії розташовані доменні імена, а також різноманітні сервіси, включаючи поштові сервіси, пошукові системи та веб-сайти. Важливо відзначити, що базові компоненти цієї інфраструктури підпадають під юрисдикцію окремих країн, які визначають правовий режим об'єктів і порядок їх використання.

В основі архітектури мережі лежить принцип багаторівневої передачі повідомлень, де на верхньому рівні відбувається формування повідомлення за еталонною моделлю взаємодії відкритих систем ISO/OSI. Під час передачі це повідомлення пройде всі рівні систем до фізичного, на якому буде передане адресату.

Транскордонний характер функціонування Інтернету вимагає транскордонного управління, при цьому враховується регулювання питань

використання мережі в рамках національних юрисдикцій. Зокрема, Адміністрації адресного простору Інтернету (IANA) покладено відповідальність за управління кореневою зоною DNS та координацію розподілу глобального пулу IP-адресного простору. Участь п'яти регіональних Інтернет-реєстраторів та локальних Інтернет-реєстраторів, включаючи провайдерів, є ключовою для транскордонного управління технологічною інфраструктурою Інтернету. В Україні, об'єднання «Український мережевий інформаційний центр» (UANIC) координує адміністрування адресного простору мережі Інтернет у співпраці з міжнародною системою адміністрування.

На підставі викладеного, хотілося б запропонувати наступне визначення мережі Інтернет як правової категорії: Інтернет – це глобальна загальнодоступна інформаційно-телекомунікаційна мережа зі складною багаторівневою інфраструктурою, яка функціонує на засадах транскордонного управління та надає можливості для створення, розміщення інформації і доступу до неї, а також надання пов'язаних із цим інформаційних послуг.

Класифікація правовідносин в мережі Інтернет може бути проведена за різними критеріями. Зокрема, залежно від об'єкта регулювання, пропонується виділяти такі види правовідносин:

1. Мережева інфраструктура:

- Відносини, пов'язані з формуванням національної мережевої інфраструктури.

- Відносини, що виникають з підключення та приєднання мереж, використання каналів телекомунікації та абонентського обладнання.

2. Адресний простір та IP-адреси:

- Відносини, пов'язані з використанням адресного простору в мережі Інтернет та розподілом IP-адрес.

3. Доменні назви:

- Відносини, що виникають з створення та адміністрування доменних назв в мережі Інтернет.

4. Підключення користувачів:

- Відносини, пов'язані із підключенням обладнання користувачів до мережі Інтернет.

5. Хостингові послуги:

- Відносини, що виникають з наданням послуг хостингу, включаючи розміщення веб-сайтів на серверах провайдера.

6. Створення та розповсюдження контенту:

- Відносини, пов'язані із створенням, розповсюдженням та використанням інтернет-контенту, а також наданням різноманітних інформаційних послуг.

Серед відносин у мережі Інтернет, розглядаючи суб'єктний склад, виділяються такі аспекти:

1. Відносини між провайдером та користувачем:

- Взаємодія між постачальником мережевих послуг (провайдером) та користувачем мережі Інтернет.

2. Відносини між користувачами:

- Взаємодія та відносини, що виникають між користувачами Інтернет.

3. Відносини між провайдерами та державними органами:

- Взаємодія між провайдерами (операторами) та уповноваженими органами державної влади.

Розглядаючи економічний аспект відносин в мережі Інтернет, можна виділити два основних типи:

1. Майнові відносини:

- Виникають у зв'язку з матеріальними благами, такими як об'єкти фізичної інфраструктури мережі Інтернет.

2. Немайнові відносини:

- Виникають у зв'язку з нематеріальними благами, такими як інформація, інформаційні права і свободи, права інтелектуальної власності та інше.

Розподіл відносин в мережі Інтернет за галузевою приналежністю може включати такі типи:

1. Цивільно-правові відносини:

- Виникають у зв'язку із суб'єктами, які здійснюють цивільно-правові взаємовідносини, наприклад, власники інформаційних ресурсів та їх користувачі.

2. Адміністративні відносини:

- Охоплюють взаємодію між адміністративними органами та учасниками мережі, включаючи регулювання та контроль за дотриманням правил та стандартів.

3. Господарські відносини та інші:

- Можуть включати угоди та угоди між суб'єктами, спрямовані на забезпечення ефективного використання мережевих ресурсів та послуг.

Розподіл відносин в мережі Інтернет за присутністю «іноземного елемента» у правовідносинах може виглядати наступним чином:

1. Ускладнені «іноземним елементом» правовідносини:

- Ситуації, коли основні елементи взаємодії, такі як сервер, провайдер чи об'єкти права інтелектуальної власності, перебувають за кордоном або мають юридичний статус у іноземній державі.

2. Правовідносини без «іноземного елемента»:

- Ситуації, коли всі суб'єкти та об'єкти взаємодії перебувають в межах юрисдикції однієї конкретної держави, і жоден з елементів взаємодії не виходить за межі цієї юрисдикції.

Правовідносини, що складаються в мережі Інтернет, можуть бути визначені як система нормативних відносин, регульованих міжнародними та національними правовими актами, які виникають у зв'язку з участю матеріальних та нематеріальних об'єктів, що входять у структуру конструкції, системи функціонування та інформаційного наповнення Інтернету. Одночасно з динамічним розвитком інтернет-маркетингу та стрімким переходом бізнесу в онлайн зростає кількість різноманітних конфліктів та суперечок, пов'язаних із використанням доменних імен з порушенням принципів добросовісної конкуренції, а також спростування прав інтелектуальної власності.

Правовий захист свого Гудвілу (комерційного ім'я на ринку), доменного імені – наразі потребує все більшої уваги з боку власників компаній, оскільки захист заробленого на ринку ім'я компанії, її репутації, часу та коштів, що були вкладені в інтелектуальну власність, для кожного оунера є одним з найважливіших завдань при веденні компанії. Завчасне вирішення цього питання є запорукою безпечного та захищеного, з юридичної сторони, здійснення підприємницької діяльності.

Наразі, найрозповсюдженішими видами порушень, пов'язаних з доменними іменами на теренах України є:

1) Кіберсквотинг (англ. Cybersquatting) – це діяльність, що полягає у реєстрації, використанні та пропонуванні до продажу доменного імені з наміром отримати прибуток від паразитування на гудвілі або торгівельній марці, яка належить іншій особі. Кіберсквотер – це особа, яка займається кіберсквоттингом.

Серед основних форм кіберсквотингу виділяють наступні:

1. Галузевий кіберсквотинг: це реєстрація доменів, що відображають назви конкретних галузей діяльності, товарів чи послуг. Цей вид кіберсквотингу є широко поширеним, оскільки володіння доменом, який точно відповідає галузі або товару, сприяє успіху.

2. Брендний кіберсквотинг: це спекуляція доменними іменами, які містять точні або схожі назви відомих компаній. Ці домени реєструються в доменах нижчого рівня і часто використовуються для вигоди кіберсквотерів.

3. Захисний кіберсквотинг: це реєстрація власником легального сайту (товарного знаку) можливо найбільшої кількості варіантів доменних імен, близьких, схожих чи пов'язаних за змістом з його власним доменним ім'ям. Це робиться для того, щоб протидіяти кіберсквотерам. Деякі компанії також реєструють «антидомени» – варіанти доменів з негативним відтінком для запобігання їх реєстрації кіберсквотерами та забезпечення контролю над ними.

Зворотній захват – явище, коли компанія реєструє торгову марку під необхідний для неї відомий домен, а потім намагається відсудити такий домен.

Домейнінг – більш «чесний» вид кіберсквотингу, який полягає у пошуку перспективних проєктів та реєстрації домену з подальшою метою здійснити продаж такого доменного імені перспективній компанії.

2) Незаконне використання доменного імені, що охороняється свідоцтвом на знак для товарів та послуг, на даний момент може бути захищене в Україні через національний суд. В ході розгляду доменних спорів в Україні виникла стала практика визнання права на доменне ім'я на користь власника торгової марки, з якою дане доменне ім'я має схожість.

Ця практика супроводжується розвитком механізму вирішення спорів через процедуру UDRP в акредитованих центрах ICANN – міжнародної організації з вирішення доменних спорів. Основна ідея полягає в тому, що торгова марка має пріоритет у вирішенні спору над відповідним доменним іменем, і цей принцип визнається як національними, так і міжнародними інстанціями.

Так, у справі № 757/50935/16-ц, враховуючи положення щодо наявності свідоцтва на знак для товарів та послуг, суд прийняв рішення, яким зобов'язав відповідача по справі (порушника) припинити порушення прав інтелектуальної власності та незаконне використання знаку для товарів та послуг і зобов'язав розпорядника доменного імені здійснити переделегування спірного доменного імені на користь позивача по справі.

До того ж, реєстрація доменного імені в зоні .UA можлива виключно за наявності свідоцтва на знак для товарів і послуг, видане відповідно до законодавства України.

Деяким чином важливо зауважити, що в практиці відповідальність за доведення законності використання певного доменного імені лежить на відповідачі. Тому напередодні вирішення справи важлива правильна стратегія та своєчасне зібрання достовірних доказів, оскільки це має велике значення для захисту власного доменного імені, торгової марки і корпоративних інтересів в судовому процесі.

При розробці власної позиції та обґрунтування законності використання доменного імені можуть враховуватися різноманітні докази, такі як акти наданих рекламних послуг, що можуть свідчити про те, що доменне ім'я та пов'язані з ним послуги були вже рекламовані та надавалися до подачі аналогічних претензій з боку опонентів.

Додатковий механізм захисту прав та доменного імені компанії може включати звернення до правоохоронних органів для відкриття кримінальної справи проти осіб, які порушують законодавство. Протиправне використання та наміри незаконного привласнення об'єктів прав інтелектуальної власності, включаючи доменні імена, підпадають під кримінальну відповідальність. Оптимізована організація заходів з досудового розслідування може суттєво вплинути на наміри зловмисників та сприяти досягненню бажаного результату у справі.

В Україні сьогодні надається збільшена увага питанням захисту авторських прав в мережі Інтернет. Широкі обговорення, круглі столи та дискусії висвітлюють необхідність регулювання механізмів захисту авторських прав в Інтернеті та визначення відповідальності для недобросовісних веб-сайтів, які порушують авторські права без належних дозволів від правовласників.

26 квітня 2017 року набув чинності Закон України № 1977-VIII «Про державну підтримку кінематографії в Україні», робота над яким велася протягом тривалого часу. Даним законом внесено ряд важливих змін щодо захисту авторських прав в мережі Інтернет до інших законів України, зокрема, до Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі - Закон), Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України. У зв'язку з чим, пропонуємо більш детально розглянути зміни та нові можливості щодо захисту авторських прав в мережі Інтернет.

Зазвичай, для захисту своїх прав правовласники використовують письмові вимоги до осіб, які порушують їхні права або до власників веб-сайтів, якщо їм відома інформація про це, щоб зупинити порушення авторських прав. Однак відзначається, що такі письмові звернення часто залишаються безрезультатними, і правовласникам доводиться звертатися до суду. В сучасний час існує новий спосіб захисту авторських прав, спрямований саме на випадки порушень у мережі Інтернет. Суть його полягає у вимогах щодо припинення порушення, але відзначається чітко регламентована форма заяви, процедура подання та розгляд.

Так, з прийняттям Закону України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» Закон було доповнено статтею 52-1. Відповідно до

цієї статті, при порушенні будь-якою особою авторського права і суміжних прав, вчиненому з використанням мережі Інтернет, суб'єкт авторського права і суміжних прав (далі - заявник) має право звернутися до власника веб-сайту та веб-сторінки, на яких розміщена або в інший спосіб використана відповідна цифрова інформація, із заявою про припинення порушення. Така заява надсилається власнику веб-сайту з одночасним направленням її копії постачальнику послуг хостингу, який надає послуги або ресурси для розміщення відповідного веб-сайту.

Перш ніж детально розглядати даний спосіб захисту, хотіли б звернути увагу на те хто такі власники веб-сайту, власники веб-сторінки та постачальники послуг хостингу. До речі, це також нові визначення, закріплені в Законі:

власник веб-сайту - особа, яка є володільцем облікового запису та встановлює порядок і умови використання веб-сайту. За відсутності доказів іншого власником веб-сайту вважається реєстрант відповідного доменного імені, за яким здійснюється доступ до веб-сайту, і отримувач послуг хостингу;

власник веб-сторінки - особа, яка є володільцем облікового запису, що використовується для розміщення веб-сторінки на веб-сайті, та яка управляє чи розміщує електронну інформацію в межах такої веб-сторінки. Власник веб-сайту не є власником веб-сторінки, якщо останній володіє обліковим записом, що дозволяє йому самостійно, незалежно від власника веб-сайту, розміщувати інформацію на веб-сторінці та управляти нею;

постачальник послуг хостингу - особа, яка надає власникам веб-сайтів послуги та ресурси для розміщення веб-сайтів або їх частин у мережі Інтернет та із забезпечення доступу до них через мережу Інтернет. Власник веб-сайту, який розміщує свій веб-сайт або його частину в мережі Інтернет на власних ресурсах і (або) самостійно забезпечує доступ до нього з використанням мережі Інтернет, одночасно є постачальником послуг хостингу.

Розглянемо саму заяву про припинення порушення. Ця заява обов'язково повинна містити:

а) відомості про заявника, необхідні для його ідентифікації (ім'я; місце проживання або місцезнаходження, адреса електронної пошти або поштова адреса, на яку власник веб-сайту або інші особи в передбачених Законом випадках мають направляти інформацію; для заявників - юридичних осіб - ідентифікаційні дані про реєстрацію юридичної особи у країні місцезнаходження, зокрема в торговельному, банківському, судовому або державному реєстрі, у тому числі реквізити реєстру, реєстраційний номер);

б) вид і назву об'єкта авторського права і суміжних прав, про порушення права на який йдеться у заяві;

в) вмотивоване твердження про наявність у заявника майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт авторського права і суміжних прав, зазначених у відповідній заяві, з посиланням на підстави виникнення таких прав та строк їх дії. Звертаємо увагу, що згідно нової статті ст. 164-18 Кодексу України про адміністративні правопорушення наведення особою завідомо недостовірної інформації щодо наявності авторського права і суміжного права у заяві про припинення порушень авторського права і суміжних прав з використанням мережі Інтернет, направлений відповідно до законодавства про авторське право і суміжні права, тягне за собою накладення штрафу від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

г) гіперпосилання на електронну інформацію, розміщену або в інший спосіб використану на веб-сайті;

г) вимогу про унеможливлення доступу до електронної інформації на веб-сайті;

д) відомості про постачальника послуг хостингу, який надає послуги і ресурси для розміщення відповідного веб-сайту (найменування; адреса електронної пошти або поштова адреса, на яку в передбачених цим Законом випадках власник веб-сайту або інші особи мають надсилати інформацію);

е) твердження заявника, що наведена в заяві інформація є достовірною, а наявність у заявника прав, про порушення яких заявлено, перевірена адвокатом, за представництвом (посередництвом) якого подається заява.

Окрім цього, відповідно до пункту 11 статті 52-1 Закону, власники веб-сайтів та постачальники послуг хостингу, незалежно від того, чи є фізичні особи суб'єктами господарювання чи ні, тепер зобов'язані розміщувати достовірну інформацію про себе вільному доступі на своїх веб-сайтах або в публічних базах даних. Ця інформація включає:

а) повне ім'я або найменування власника веб-сайту та постачальника послуг хостингу;

б) повну адресу місця проживання або місцезнаходження власника веб-сайту та постачальника послуг хостингу;

в) контактну інформацію, таку як адреса електронної пошти та номер телефону, для оперативного зв'язку.

Фізичні особи, які не є суб'єктами господарювання, розміщують у вільному доступі на веб-сайтах, власниками яких вони є, або в публічних базах даних записів про доменні імена (WHOIS) контактну інформацію власника веб-сайту, передбачену пунктом «в» цієї частини.

При цьому, у визначених ч. 7 ст. 52-1 Закону, в тому числі, у разі якщо на веб-сайті та в публічних базах даних записів про доменні імена (WHOIS) відсутні відомості про власника веб-сайту в обсязі, що дає змогу звернутися до нього із заявою про припинення порушення, заявник має право звернутися безпосередньо до постачальника послуг хостингу, який надає послуги і (або) ресурси для розміщення відповідного веб-сайту, із заявою про припинення порушення, допущеного власником веб-сайту (у цьому випадку заява також повинна містити обґрунтування наявності підстав для звернення до постачальника послуг хостингу).

В разі відсутності підстав для відхилення заяви, постачальник послуг хостингу зобов'язаний негайно, не пізніше ніж за 24 години з моменту отримання заяви, надіслати власнику веб-сайту копію цієї заяви. В свою чергу, власник веб-сайту повинен впродовж 24 годин з моменту отримання копії заяви від постачальника послуг хостингу забезпечити неможливість доступу до електронної (цифрової) інформації, стосовно якої подано заяву, або повідомити про відмову у задоволенні заяви, і повідомити постачальника послуг хостингу про це.

У випадку, якщо власник веб-сайту не вживає вказаних дій протягом 24 годин після отримання копії заяви від постачальника послуг хостингу, останній автоматично переймає ініціативу та блокує доступ до електронної (цифрової) інформації, що зазначена у заяві про припинення порушення, допущеного власником веб-сайту. Постачальник послуг хостингу повідомляє як заявника, так і власника веб-сайту про вжиті заходи протягом 48 годин з моменту отримання заяви про припинення порушення.

Крім того, згідно з новими положеннями статті 164-17 Кодексу України про адміністративні правопорушення, передбачено відповідальність у вигляді штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за порушення умов і правил, що регулюють порядок припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав через мережу Інтернет. Ця відповідальність обумовлена невиконанням власником веб-сайту та постачальником послуг хостингу законодавчо встановлених дій, що передбачені у сфері авторського права і суміжних прав.

Таким чином, якщо раніше власники авторських прав могли звертатися до власників веб-сайтів та веб-сторінок зовсім безрезультатно, адже ці заяви могли бути взагалі проігноровані. То з урахуванням внесених змін до Закону, розгляд заяви про припинення порушення власником веб-сайту носить обов'язковий характер, і заявнику обов'язково повинна бути надана відповідь,

навіть про відмову у задоволенні заяви. А ігнорування даної заяви тягнутиме за собою притягнення до адміністративної відповідальності³⁶.

Введення обов'язку вжити заходів для припинення доступу до об'єктів права інтелектуальної власності у мережі Інтернет, щодо яких існують суперечливість та правові спори, тепер є інструментом забезпечення вимоги, передбаченої пунктом 8 частини 1 статті 152 Цивільного процесуального кодексу України.

Тема 7. Судова практика у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

1. Судова практика захисту авторського права та суміжних прав.
2. Судова практика захисту патентних прав.
3. Судова практика захисту прав на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту товарів та послуг.

Теоретичні відомості

У Верховному Суді згідно з вимогами Закону України «Про судоустрій і статус суддів» створено судову палату, яка спеціалізується на розгляді справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, але наголошую, що це лише остання ланка — касаційна інстанція. Разом із тим рівень стандарту в цій категорії справ має закладатись у судах першої та другої інстанцій, тобто, вирішення цього питання буде в компетенції новоствореного ІР-суду. Як приклад візьмімо малозначні справи, зокрема щодо стягнення компенсації за порушення авторських прав. Такі спори, потрапивши до категорії малозначних, вийшли зі сфери впливу Верховного Суду і остаточне рішення повинен приймати апеляційний суд. І це впливає на якість судового розгляду та стабільність судової практики. Сподіваюся, створення єдиного суду стане позитивним моментом у вирішенні багатьох питань.

Говорячи про категорію справ, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності, то тривалий час суди в Україні віддавали на розсуд експертів і саме їх висновки ставали визначальними при вирішенні судового спору. Проте з огляду на світову практику спори щодо торговельних марок мають вирішуватись не з точки зору судового експерта, а з точки зору пересічного споживача. На практиці судді мають застосовувати різні підходи, щоб всебічно і об'єктивно сприйняти всі обставини справи. Яскравим прикладом, є справа про захист прав інтелектуальної власності, в якій позовна заява мотивована неправомірним використанням торговельної марки

³⁶ Сулима О. Захист авторських прав в мережі Інтернет по-новому / URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/159941_zakhist-avtorskikh-prav-v-merezh-nternet-po-novomu

DiskontPlace, яка, на думку позивача, є схожою до ступеня сплутання з торговельною маркою EconomClass. Незважаючи на наявність у матеріалах справи висновку експертів щодо зазначених торговельних марок, касаційна інстанція прийняла судові рішення, виходячи з обставин, встановлених попередніми судовими інстанціями та з урахуванням поширеності послуг, щодо яких позивачем зареєстровано торговельну марку EconomClass, обізнаності населення України щодо використання іноземної мови, іншомовних слів і транслітерації; обізнаності звичайного пересічного споживача зі змістом та зовнішнім виглядом слів, їх поширеності та загальноживаності у різноманітних варіантах у повсякденному застосуванні; відсутність графічної, фонетичної та семантичної схожості³⁷.

Важко визначити саме «знакові» судові рішення. Разом із тим їх неможливо виокремити, але й применшити їх роль також. Бо ці рішення вже є і вони визначили підходи та стратегічний напрям у застосуванні законодавства.

Справа № 910/15074/14 про визнання недійсними майнових прав інтелектуальної власності. Постанова касаційної інстанції «пілотного» характеру стосовно захисту прав на сорти рослин. Прийнята за наявності розбіжностей у національній та світовій практиках реєстрації сортів рослин. Ефективний захист прав іноземного інвестора (навіть в умовах неочевидності та за наявності протилежних висновків експертів).

Справа № 910/10398/15 про дострокове припинення дії свідоцтва на знак для товарів і послуг. Постанова касаційної інстанції ґрунтується на тлумаченні призначення та суті використання торговельної марки, визначає шляхи боротьби із зловживаннями («патентний тролінг»), сприяє ефективній боротьбі із блокуванням відповідних ринків.

Безумовно, вивчення судової практики різних країн є актуальним. Організований ВОІВ Всесвітній конгрес суддів, які спеціалізуються на розгляді справ з інтелектуальної власності, є підтвердженням того, що економічні процеси випереджають розвиток законодавчого забезпечення, і найперше, де виникають проблемні питання, це судова практика, яка має сприяти вирішенню судового спору, ефективному захисту права власника, навіть в умовах законодавчих прогалин або відсутності якогось спеціалізованого законодавства. І тут має значення міжнародний обмін досвідом суддів, а також унікальна можливість через тексти судових рішень, зокрема Європейського суду, поширити єдині правила та підходи серед суддівської спільноти.

³⁷ Орлюк О. П. Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції. Вісн. Нац. акад. прав. наук України. 2016. № 3. С. 58–74

У розгляді справ щодо захисту прав інтелектуальної власності Верховним Судом (ВС), справді, простежуються певні зміни. Так, зокрема, у справі № 910/4071/17 у спорі між виробниками лікерів Baileys та O'Dailys ВС дійшов висновку, що для вилучення контрафактної продукції з цивільного обігу та її знищення позивачу необхідно встановити вичерпне коло осіб, які можуть порушувати права позивача шляхом здійснення торгівлі відповідною продукцією та залучити їх до участі у справі як співвідповідачів. Крім того, ВС визначив пріоритет знаку для товарів та послуг над географічним позначенням у спорі щодо статусу «Київського торта» у межах справи № 910/10771/17, а в спорі між «Фармак» та «Дарниця» щодо ТМ «Корвалол-Дарниця» Верховний Суд підтримав позицію щодо необхідності дослідження при встановленні схожості знаків для товарів та послуг відповідних позначень у цілому, а не окремих їх елементів. І ще одна цікава позиція ВС полягає в тому, що при придбанні знака для товарів та послуг оцінка ризиків невикористання такого знака продавцем покладається на покупця. Таким чином, Суд підходить до вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності достатньо виважено та аналізує обставини справи в їх сукупності.

Певні цікаві тенденції спостерігалися і в міжнародних судових інституціях. Так, офіс з інтелектуальної власності Європейського Союзу заборонив компанії McDonald's використовувати знак для товарів та послуг Big Mac, оскільки він порушує право на знак Supermac's. Безумовно, таке рішення справить вплив на вирішення спорів щодо знаків для товарів та послуг в Україні, оскільки за аналогією його висновки застосовуватимуть і у вітчизняних судах. Досить цікавою також, є справа «Adidas America v. Skechers USA», яка розглядалася Верховним судом США в 2018 році та в межах якої суд вказав, що використання знака схожого на знак, що використовується компанією Adidas у вигляді трьох нашивок, іншими компаніями не є можливим, враховуючи, що така заборона встановлена у попередніх спорах, ініційованих компанією Adidas проти інших відповідачів. Цей кейс може мати вплив на українську судову практику в розрізі аналізу схожості знаків та встановлення преюдиції для одного із знаків. Також у Європі та США набирають популярності спори у сфері GDPR, які можуть мати відлуння в українській судовій практиці.

Отже, правозастосування в сфері інтелектуальної власності розвивається та, як у Європі та США, так і в Україні, знаходить відображення свого розвитку у судовій практиці, яка також вдосконалюється і слідує за розвитком суспільства та його інтересами.

Цікавими є судові справи, в яких великі компанії намагаються встановити свою монополію на ринку. Спор між компанією Apple та фірмою, яка використовувала зображення груші для позначення свого товару, є ілюстративним прикладом. Виникло багато судових суперечок за зображення яблука, включаючи варіанти з «надкушеним», різною формою та іншими характеристиками. Неочікувано для багатьох, позов компанії Apple Inc. було прийнято до розгляду, а апеляційне звернення грушевої компанії не було задоволено. Апеляційна палата визнала, що, хоча яблука і груші — різні фрукти, за природою вони біологічно подібні за походженням, розміром, кольором та текстурою. Тому концепція груші може асоціюватись із концепцією яблука, основувшись на їхній схожості в ряді аспектів, включаючи вирощування, наявність насіння та дистрибуцію.

Апеляційна палата, досліджуючи візуальну схожість, визначила такі моменти:

- обидві ТМ містять зображення фрукта із черешком або листком;
- черешок і листок розміщені однаково.

А ще апеляційна палата визначила, що є ризик, що використання заявленої ТМ може допомогти заявнику отримати переваги від репутації компанії, що раніше подала заявку³⁸.

Проте, Court of Justice скасував вищевказане рішення і визначив, що ТМ не схожі.

Тенденції останніх десятиліть незмінно демонструють, що попит на права інтелектуальної власності росте дуже швидко. З розвитком відносин у цій сфері, появою нових об'єктів, актуалізуються питання їх ефективного регулювання та захисту. За весь час свого існування людство так і не навчилось домовлятися, дотримуватись правил та жити в мирі, натомість винайшло механізм вирішення спорів, яким є суд. Тому, попри наявність альтернативних способів врегулювання конфліктних ситуацій, пов'язаних з реалізацією прав інтелектуальної власності, вирішення спору в судовому порядку є надійним та перевіреним способом захисту та відновлення своїх прав. У зв'язку з цим саме аналіз судової практики дає змогу швидко виявити ту чи іншу проблему сфери або ж тенденції щодо її появи.

Звісно різниця в законодавстві різних країн об'єктивно не сприяє зацікавленості вітчизняних правників у дослідженні судової практики цих держав. Однак якщо йдеться про таку динамічну сферу, як інтелектуальна власність, то обізнаність зі світовими тенденціями судового захисту автоматично дає розуміння вектора для подальшого розвитку.

³⁸ Судова практика: Визначити за IP / URL: <http://www.ukrjurist.com/?article/1772>

Так, цікавим видається досвід судів Сполучених Штатів Америки, Сінгапуру, ряду європейських держав щодо застосування системи блокчейн-технологій у системі захисту прав інтелектуальної власності. І це не дивно. Нещодавно генеральний директор Всесвітньої організації інтелектуальної власності назвав напрями розвитку інтелектуальної власності: блокчейн та штучний інтелект. Очікується, що вже в найближчому майбутньому судові спори, які виникатимуть у цій сфері, вирішуватимуться у віддаленому режимі шляхом виходу сторін на єдину блокчейн-платформу, що забезпечить швидку та прозору взаємодію учасників ринку і держави. Виходячи з того, що правова охорона об'єктів інтелектуальної власності має свої часові рамки, інформованість — наше все, тому важливо знати, коли виникають або закінчуються відповідні судові спори. Наразі ж доводиться констатувати, що українська судова система, яка перебуває в стані перманентного реформаційного шоку, поки що не готова оперативно адаптуватись під запити ринку та йти в ногу зі світовими тенденціями. Утім, буде справедливим сказати, що це питання часу, позаяк з початком діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності ситуація може докорінно змінитися³⁹.

³⁹ Паладій М. В. Сфера інтелектуальної власності в Україні: проблемні питання державного управління в умовах інтеграції в міжнародні співтовариства : монографія. Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2011. 239 с

3. ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Захист прав інтелектуальної власності. Форми і способи захисту.

1. Поняття захисту прав інтелектуальної власності. Співвідношення понять «охорона» та «захист» прав інтелектуальної власності.
2. Дії, що визнаються порушенням прав інтелектуальної власності.
3. Форми захисту прав інтелектуальної власності.
4. Способи захисту прав інтелектуальної власності.

Тема 2. Система судів України і місце у ньому суду з питань інтелектуальної власності. Історія формування в Україні ІР-судів. Проблемні питання створення Вищого суду з питань права інтелектуальної власності

1. Загальна характеристика судової реформи. Створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності.
2. Кваліфікаційні вимоги до судді Вищого суду з питань інтелектуальної власності.
3. Підвідомчість справ Вищого суду з питань інтелектуальної власності.
4. Проблеми формування Вищого суду з питань права інтелектуальної власності.

Тема 3. Поняття та специфіка патентної юстиції. Інститут досудового вирішення спорів.

1. Характеристика патентної юстиції в Україні.
2. Проблеми запровадження патентної юстиції в Україні.
3. Поняття досудового врегулювання спору.
4. Порядок і строки розгляду претензії.

5. Застосування альтернативних способів вирішення конфліктів на стадії досудового розгляду справи.

Тема 4. Міжнародний досвід патентної юстиції.

1. Моделі створення спеціалізованих судів в світі.
2. Досвід Німеччини у вирішенні спорів у сфері інтелектуальної власності спеціалізованими судами.
3. Федеральний патентний суд Швейцарії.
4. Характеристика спеціалізованого суду в справах інтелектуальної власності Великобританії.
5. Досвід Японії у створенні Високого суду з інтелектуальної власності.
6. Досвід інших країн щодо створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності.

Тема 5. Поняття конфлікту та спору в сфері інтелектуальної власності.

1. Поняття конфлікту у сфері інтелектуальної власності.
2. Співвідношення понять «конфлікт» та «спір» у сфері інтелектуальної власності.
3. Структурні елементи конфлікту (спору) у сфері інтелектуальної власності.
4. Види конфлікту (спору) у сфері інтелектуальної власності.

Тема 6. Специфіка судових спорів у сфері ІТ.

1. Правова природа мережі Інтернет.
2. Відносини інтелектуальної власності, що виникають в мережі Інтернет.
3. Доменні спори.
4. Споры щодо порушень авторських прав в мережі Інтернет.

Тема 7. Судова практика у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

1. Судова практика захисту авторського права та суміжних прав.
2. Споры за участю організацій колективного управління.
3. Споры за участю неповнолітніх.
4. Судова практика захисту патентних прав.
5. Судова практика захисту прав на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту товарів та послуг.
6. Поняття суспільного інтересу в патентному праві.

4. САМОСТІЙНА РОБОТА

4.1. Загальні напрямки самостійної роботи здобувачів

До самостійної роботи здобувача при вивченні дисципліни включаються такі завдання:

1. Ознайомлення з науковою літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Внесення до конспекту розгорнутого плану відповіді на встановлені питання до кожного практичного заняття згідно з програмою дисципліни.
3. Обов'язкове конспектування матеріалів до тем, винесених на самостійний розгляд здобувачів освіти, згідно з програмою дисципліни.
4. Розв'язання практичних завдань.
5. Розв'язання тестових завдань.
6. Огляд судової практики.
7. Консультації з викладачем протягом семестру.
8. Пошукова робота з інтернет-ресурсами.
9. Підготовка до міжсеместрового контролю.
10. Підготовка до семестрового контролю.

4.2. Обсяг навантаження здобувача освіти до вивчення дисципліни

№	Вид самостійної роботи	Години
1.	Ознайомлення з науковою літературою відповідно зазначених у програмі тем.	5
2.	Внесення до конспекту розгорнутого плану відповіді на встановлені питання до кожного практичного заняття згідно з програмою дисципліни.	5
3.	Обов'язкове конспектування матеріалів до тем, винесених на самостійний розгляд здобувачів освіти, згідно з програмою дисципліни.	5

4.	Розв'язання практичних завдань.	10
5.	Розв'язання тестових завдань.	5
6.	Огляд судової практики.	10
7.	Консультації з викладачем протягом семестру.	5
8.	Пошукова робота з інтернет-ресурсами.	5
9.	Підготовка до міжсеместрового контролю.	5
10.	Підготовка до семестрового контролю.	5
Всього самостійної роботи		60

4.3. Методичні рекомендації щодо виконання здобувачем самостійної роботи при вивченні дисципліни

Самостійна робота здобувачів вищої освіти – це навчальна діяльність у процесі аудиторних занять та у позааудиторний навчальний час, яку здійснює здобувач освіти за завданням та під методичним керівництвом і контролем науково – педагогічного працівника, але без його безпосередньої участі.

Самостійна робота є однією із форм, за якими здійснюється організація освітнього процесу у вищих закладах освіти.

Самостійна робота спрямована на досягнення здобувачами освіти запланованих освітньою програмою результатів навчання, а також на формування здатностей до самостійної роботи у навчальній, науковій та професійній діяльності. Крім того, самостійна робота розвиває творчі та дослідницькі можливості здобувачів освіти.

При самостійній роботі здобувачі освіти можуть користуватись конспектом лекцій, рекомендованим списком літератури, інформаційними ресурсами та звертатись за консультацією до навчально-педагогічного працівника.

Контроль і оцінювання самостійної роботи здобувачів освіти здійснюється у процесі аудиторних занять, у позааудиторний час, у процесі модульного контролю, в процесі семестрового контролю у формі іспиту.

4.4. Самостійна робота здобувачів у інформаційній мережі Інтернет

При самостійній роботі здобувачам освіти можуть бути корисні наступні ресурси:

1. Міжнародний суд <http://www.un.org/ru/icj/>
2. Європейський суд з прав людини: <http://www.echr.coe.int>
3. База даних рішень міжнародних судових органів: <http://worldcourts.com>
4. Верховна Рада України <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Єдиний державний реєстр судових рішень України <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

6.Всесвітня організація інтелектуальної власності
<http://geneva.mfa.gov.ua/ua/ukraine-io/wipo>

4.5. Завдання до самостійної роботи здобувача

Тема 1. Захист прав інтелектуальної власності. Форми і способи захисту.

Дайте відповідь на запитання.

1. Які відмінні риси охорони та захисту прав інтелектуальної власності?
2. Назвіть органи державної влади в системі охорони прав інтелектуальної власності.
3. Які способи захисту прав інтелектуальної власності відносяться до юрисдикційної форми?
4. Які способи захисту прав інтелектуальної власності відносяться до неюрисдикційної форми?
5. Які види відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності?

Розгляньте фабулу задачі.

22 квітня 2021 року Іван Сидоренко написав перший розділ роману «Марго». 20 червня 2021 року він дописав другий розділ роману, після чого його роман вже був завершений. Сидоренко мав намір опублікувати його, але виявив, що місяць назад вийшов роман його брата Петра Сидоренко, який є копіюванням першого розділу його роману.

Завдання до задачі:

1. Зробіть витяг з нормативної бази щодо регулювання даного питання.
2. Що означає «презумпція авторства»?
3. З якого моменту здійснюється правова охорона авторських прав відносно роману?
4. Чи є порушенням прав інтелектуальної власності копіювання частини твору?

Письмове завдання.

Охарактеризуйте державну політику у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Тема 2. Система судів України і місце у ньому суду з питань інтелектуальної власності. Історія формування в Україні ІР-судів. Проблемні питання створення Вищого суду з питань права інтелектуальної власності.

Дайте відповідь на запитання.

1. Які суди вирішують спори щодо прав інтелектуальної власності?
2. Які вимоги ставляться до кандидата, бажаного зайняти вакантну посаду судді ВСПІВ?

3. Яка структура ВСППВ?
4. Як проходив конкурс до ВСППВ?
5. Які відомості кандидатів на посаду суді перевіряються під час спеціальної перевірки?

Письмове завдання.

Проаналізуйте зміни до законодавства у сфері інтелектуальної власності, що сталися в рамках судової реформи починаючи з 2016 року.

Тема 3. Поняття та специфіка патентної юстиції. Інститут досудового вирішення спорів.

Дайте відповідь на запитання.

1. Дайте визначення патентної юстиції.
2. Як співвідносяться поняття юстиція та юрисдикція?
3. Назвіть юрисдикційні та неюрисдикційні органи в сфері інтелектуальної власності.
4. Назвіть переваги досудового вирішення спору.
5. Чи є претензія способом альтернативного вирішення спору?

Розгляньте фабулу задачі.

Відома українська співачка Людмила є активним користувачем соціальних мереж, куди завантажує свої аудіопісні та відеокліпи, а також спілкується із своїми підписниками. Одного разу, Людмила в цій же соціальній мережі натрапила на свою фейк-сторінку, в якій були завантажені її фотографії, аудіопісні та відеокліпи. Крім того, від імені Людмили велось письмове спілкування з підписниками.

Завдання до задачі:

1. Надайте правову оцінку даній ситуації?
2. Які права Людмили порушені такими діями?
3. Назвіть доречні способи захисту прав в даному випадку.

Письмове завдання.

Охарактеризуйте стан розвитку інституту досудового вирішення спорів у сфері права інтелектуальної власності в Україні.

Тема 4. Міжнародний досвід патентної юстиції.

Дайте відповідь на запитання.

1. В яких країнах створені спеціальні суди чи органи уповноважені на захист прав інтелектуальної власності?

2. Проаналізуйте стан розвитку сфери інтелектуальної власності в країнах, де створені спеціалізовані суди.
3. Охарактеризуйте модель патентної юстиції яка на вашу думку є найбільш вдалою.

Письмове завдання.

Охарактеризуйте перспективу розвитку патентної юстиції в Україні.

Тема 5. Поняття конфлікту та спору в сфері інтелектуальної власності.

Дайте відповідь на запитання.

1. Які особливості конфлікту у сфері права інтелектуальної власності?
2. Які є види конфлікту у сфері інтелектуальної власності?
3. Назвіть сутнісні відмінності конфлікту від спору.
4. Назвіть процедурні відмінності конфлікту від спору.
5. Що таке науковий конфлікт?
6. Я чому різниця наукового конфлікту від наукової дискусії?

Розгляньте фабулу задачі.

На уроці української літератури вчитель показав учням презентацію українських письменників сучасності. Презентація містила фотографії письменників, невеликі уривки їх видатних творів та у підсумку вчитель зробив таблицю, де порівняв творчість сучасних письменників та письменників минулих сторіч. Один із учнів висловив свою думку, що дана презентація порушує прав інтелектуальної власності письменників, про яких в ній йшлося.

Завдання до задачі:

1. Чи необхідно було вчителю брати дозвіл на використання фотографій та уривків із творів сучасних письменників?
2. Чи є презентація об'єктом авторського права?
3. Протиставлення різних поглядів учня і вчителя на дану ситуацію є конфліктом чи дискусією? Обґрунтуйте свою позицію.

Письмове завдання.

Охарактеризуйте конфлікт прав інтелектуальної власності та інших цивільних прав.

Тема 6. Специфіка судових спорів у сфері ІТ.

Дайте відповідь на запитання.

1. Дайте визначення Інтернет-відносин.
2. Назвіть суб'єктів Інтернет-відносин.
3. Назвіть види Інтернет-відносин.
4. Яка відповідальність встановлена за порушення умов та правил, що визначають порядок припинення порушення авторських прав в мережі Інтернет?
5. Назвіть переваги та недоліку розвитку інформаційних технологій.

Розгляньте фабулу задачі.

Громадянин Веприцький, на одному із веб-сайтів, виявив фрагмент із свого художнього твору без вказівки на автора твору та на джерело запозичення. Веприцький не давав дозвіл на таке використання його твору та вважає це порушенням його авторських прав.

Завдання до задачі:

1. Надайте правову оцінку даній ситуації.
2. Зробити витяг з нормативної бази, щодо регулювання даного питання.

Письмове завдання.

Написати заяву про припинення правопорушення авторських прав до власника веб-сайту.

Тема 7. Судова практика у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

Дайте відповідь на запитання.

1. Дайте визначення недобросовісної конкуренції.
2. Чи визнається порушенням прав інтелектуальної власності імітація чужих позначень.
3. Назвіть спори, в яких ефективним буде звернення за захистом прав інтелектуальної власності до суду.
4. Назвіть спори, в яких ефективним буде звернення за захистом прав інтелектуальної власності до медіації.
5. Назвіть випадки, в яких твір може вільно використовуватись без згоди автора.

Розгляньте фабулу задачі 1.

5 лютого 2021 року громадянин Самойлов Д.Д. провів масштабну виставку своїх картин. На виставці були присутні багато гостей як громадян України так і іноземців, їх зацікавили роботи Самойлова та які виявили намір придбати картини автора та вивезти їх закордон. Для забезпечення захисту своїх робіт від незаконного переміщення через кордон він виявив бажання деякі із своїх картин внести в Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності.

Завдання до задачі:

1. Розкрийте особливості захисту прав інтелектуальної власності митними органами.
2. Назвіть завдання Митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності.
3. Які права на картину буде мати особа, що її придбала?

Розгляньте фабулу задачі 2.

18 грудня 2022 року Іван Петренко створив пристрій для лікування в пластичній та загальній хірургії. 20 грудня цього ж року він подав заявку на реєстрацію даного винаходу до Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій». В реєстрації винаходу Петренку було відмовлено. Заявник в свою чергу звернувся до Апеляційної палати з оскарженням цього рішення. На що теж отримав відмову. Тоді Петренко звернувся до суду для оскарження рішення.

Завдання до задачі:

1. За яких підстав заявнику може бути відмовлено у реєстрації винаходу.
2. Розкрийте процедуру оскарження рішення УкрНОІВІ.

Розгляньте фабулу задачі 3.

Сидоренко Петро Миколайович своєю творчою працею створив оригінальний літературний твір під назвою «Велика країна». Згодом автор вирішив зареєструвати назву твору «Велика країна» як об'єкт авторського права, звернувшись 20 грудня 2022 року із відповідною заявою до Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій». Заявнику було відмовлено в реєстрації через належним чином оформлену заяву на реєстрацію об'єкта авторського права. Сидоренко П.М. прийняв рішення не виправляти заяву, а відразу звернутись до суду.

Завдання до задачі:

1. Визначити підсудність судової справи.
2. Яке рішення може прийняти суд?

Письмове завдання.

1. Вкажіть категорії осіб, які можуть звертатись за захистом порушених авторських прав.
2. Напишіть есе на тему: «Співвідношення понять «сирітський твір» та «твір, що перейшов у суспільне надбання».

4.6 ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Без дозволу суб'єктів авторського права, безоплатно та без зазначення імені автора і джерела запозичення допускається:

А. відтворення твору у зв'язку з демонструванням, налаштуванням або ремонтом обладнання, перевірку функціонування якого неможливо здійснити без використання творів, за умови що таке відтворення та його обсяг відповідають визначеній меті;

Б. відтворення творів для забезпечення судового, адміністративного, кримінального провадження, нормотворчої діяльності органів законодавчої, виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, вчинення нотаріальних дій, забезпечення громадської безпеки в обсязі, що відповідає поставленій меті;

В. публічне виконання музичних творів під час офіційних церемоній, організованих органами державної влади та/або органами місцевого самоврядування, релігійних церемоній, а також поховання в обсязі, що відповідає характеру таких церемоній;

Г. Всі варіанти вірні.

2. Коли закінчується строк дії авторського права на твір оприлюднений анонімно?

А. Строк дії авторського права закінчується через 70 років після того, як твір було оприлюднено;

Б. Строк дії авторського права закінчується через 70 років після смерті автора;

В. Строк дії авторського права закінчується через 50 років після того, як твір було оприлюднено;

Г. Строк дії авторського права закінчується через 50 років після смерті автора.

3. Оберіть правильне визначення поняття «оприлюднення твору».

А. Здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що робить твір відомим широкому колу осіб;

Б. Вчинення дій суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав направлених на створення та поширення твору;

В. Вчинення дій, що робить суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав відомим широкому колу осіб;

Г. Здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо.

4. Яким критеріям має відповідати комп'ютерна програма, щоб їй була надана правова охорона?

А. Охорона комп'ютерної програми поширюється на комп'ютерні програми, виражені у вихідному або об'єктному кодах, якщо вони є оригінальними;

Б. Охорона комп'ютерної програми поширюється на комп'ютерні програми, виражені у вихідному кодї, якщо вони є промислово придатними;

В. Охорона комп'ютерної програми поширюється на комп'ютерні програми, виражені об'єктному кодї, якщо вони є новими;

Г. Охорона комп'ютерної програми поширюється на комп'ютерні програми, виражені у вихідному або об'єктному кодах, якщо вони відповідають необхідному рівню техніки.

5. Оберіть правильне визначення терміну «публічне виконання»

А. Подання творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час;

Б. Подання творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час;

В. Будь-яка демонстрація оригіналу або примірника твору, виконання, фонограми, відеограми, передачі організації мовлення безпосередньо або на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадру тощо

Г. Всі відповіді правильні.

6. Назвіть закон України, який визначає правові засади діяльності організацій колективного управління авторськими та суміжними правами.

А. Про організації колективного управління авторськими та (або) суміжними правами;

Б. Про управління авторськими та (або) суміжними правами;

В. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав;

Г. Про управління правами інтелектуальної власності.

7. Оберіть правомірні способи управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав.

А. Суб'єкти авторського права і суміжних прав можуть управляти своїми правами особисто;

Б. Суб'єкти авторського права і суміжних прав можуть управляти своїми правами через свого повіреного;

В. Суб'єкти авторського права і суміжних прав можуть управляти своїми правами через організацію колективного управління;

Г. Всі відповіді вірні.

8. Що із запропонованих дій не є порушенням авторських та (або) суміжних прав?

А. Вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав;

Б. Камкординг, кардшейрінг;

Г. Відтворення уривків з опублікованих письмових творів, аудіовізуальних творів як ілюстрацій для навчання за умови, що обсяг такого відтворення відповідає зазначеній меті.

9. Кому належать особисті немайнові авторські права на службовий твір?

А. Працівникові, творчею працею якого створено твір;

Б. Безпосередньому керівнику працівника;

В. Юридичній особі в якій працює особа, творчею працею якого створено твір.

10. Авторським правом охороняється:

А. Форма вираження авторської ідеї;

Б. Авторська ідея;

В. Авторська ідея та форма вираження авторської ідеї.

11. Право слідування – це:

А. Право автора твору образотворчого мистецтва на одержання п'яти відсотків від ціни кожного наступного продажу твору через аукціон, галерею, салон, крамницю тощо, що йде за першим його продажем;

Б. Право автора літературного твору на одержання п'яти відсотків від кожного способу використання об'єкту;

В. Право автора на одержання грошової суми у розмірі п'яти відсотків від суми кожного продажу оригіналу художнього твору чи оригіналу рукопису літературного твору, наступного за відчуженням оригіналу, здійсненим автором.

12. Строк чинності прав інтелектуальної власності на об'єкти суміжних прав спливає:

А. Через сімдесят років з першого січня року, наступного за роком здійснення суміжного права;

Б. Через п'ятдесят років з моменту смерті фізичної особи (припинення діяльності та ліквідації юридичної особи) – суб'єкта суміжних прав;

В. Через п'ятдесят років з першого січня року, наступного за роком здійснення суміжного права.

13. Бази даних захищаються як:

А. Об'єкти промислової власності;

Б. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності;

В. Об'єкти авторських прав;

Г. Промислові зразки.

14. Право на наукове відкриття засвідчується:

А. Дипломом;

Б. Свідоцтвом;

В. Ліцензією;

Г. Патентом.

15. Первинними суб'єктами суміжних прав є:

А. Виконавець, виробник фонограми, організація мовлення та їх правонаступники;

Б. Виконавці творів та їх спадкоємці;

В. Особи, спільною творчою працею яких створено твір;

Г. Виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми, організація мовлення.

16. З якого моменту твір стає суспільним надбанням?

А. З моменту смерті автора;

Б. З моменту створення твору;

В. З моменту закінчення строку дії авторського права;

Г. З моменту смерті правонаступників автора твору.

17. Строк чинності патенту на винахід?

- А. 15 років;
- Б. 20 років;
- В. 25 років;
- Г. 30 років.

18. Твір вважається опублікованим, якщо:

- А. Він будь-яким способом повідомлений невизначеному колу осіб, у тому числі виданий, публічно виконаний, публічно по казаній, переданий по радіо чи телебаченню, відображений у загальнодоступних електронних системах інформації;
- Б. Він публічно виконаний чи публічно показали;
- В. Він виданий;
- Г. Він переданий по радіо чи телебаченню.

19. До об'єктів права інтелектуальної власності не належать:

- А. Літературні та художні твори;
- Б. Наукові відкриття;
- В. Сорти рослин, породи тварин;
- Г. Ідеї.

20. Які існують форми захисту прав інтелектуальної власності?

- А. Судова та позасудова;
- Б. Юрисдикційна та неюрисдикційна;
- В. Загальна та спеціальна;
- Г. Судова та адміністративна.

21. Як називається спеціалізований суд, що уповноважений розглядати спори у сфері інтелектуальної власності в Україні?

- А. Вищий патентний суд;
- Б. Вищий суд з питань інтелектуальної власності;
- В. Вищий інтелектуальний суд;
- Г. Патентний суд.

22. Що таке співавторство?

- А. Це спільна творча діяльність фізичних осіб та юридичних осіб щодо створення твору;
- Б. Це спільна творча діяльність фізичних осіб щодо створення твору;
- В. Це спільна творча, технічна та фінансова діяльність щодо створення твору;
- Г. Це спільна творча та технічна діяльність щодо створення твору.

23. Веб – сайт належить до об'єктів:

- А. Авторського права;
- Б. Патентного права;
- В. Засобів індивідуалізації;
- Г. Нетрадиційні об'єкти.

24. Дозвіл на використання знаку іншими особами передається шляхом:

- А. Укладення договору про спільну діяльність;
- Б. Укладення ліцензійного договору;
- В. Укладення договору факторингу;
- Г. Видачі свідоцтва.

25. Охорона добре відомих торговельних марок в Україні здійснюється на підставі:

- А. Визнання їх такими Апеляційною палатою або судом;
- Б. Відповідної національної реєстрації;
- В. Не потребують ніяких підтверджень.

26. Строк додаткової охорони не може перевищувати:

- А. Три роки;
- Б. п'ять років;
- В. десять років;
- Г. двадцять років.

27. Яку відповідальність сторони несуть за невиконання авторського договору?

- А. Цивільно – правову;
- Б. Кримінальну;
- В. Адміністративну.

28. Чи може малолітня особа бути стороною конфлікту щодо прав інтелектуальної власності?

- А. Так;
- Б. Ні;
- В. Тільки у випадку, коли конфлікт стосується дрібних правочинів.

29. Конфлікт у сфері інтелектуальної власності – це:

А. Загроза або порушення майнових чи особистих немайнових прав або інтересів особи щодо реалізації права на інтелектуальну творчу діяльність людини;

Б. Порушення майнових прав особи щодо результату її інтелектуальної творчої праці;

В. Порушення особистих немайнових прав або інтересів особи щодо реалізації права на інтелектуальну творчу діяльність людини.

30. Що із запропонованого не є охоронним документом?

- А. Свідоцтво;
- Б. Патент;
- В. Ліцензія.

31. Яке значення має «DMCA» при охороні прав інтелектуальної власності в Інтернеті?

- А. Digital Media Copyright Act - захищає авторські права в онлайн-середовищі;
- Б. Data Management and Cybersecurity Act - контролює безпеку даних;
- В. Digital Marketing and Content Advertising - сприяє рекламі в Інтернет середовищі.

32. Який орган уповноважений розглядати заперечення щодо рішень Національного офісу інтелектуальної власності та інновацій?

- А. Міжнародний суд ООН;
- Б. Апеляційна палата;
- В. ВОІВ.

33. Яка організація відповідає за охорону прав інтелектуальної власності на міжнародному рівні?

- А. Європейський патентний офіс (EPO);
- Б. United States Patent and Trademark Office (USPTO);
- В. Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO).

34. Як називається спеціалізований суд з питань інтелектуальної власності у Швейцарії?

- А. Швейцарський Федеральний патентний суд;
- Б. Швейцарський вищий суд з питань інтелектуальної власності;
- В. Швейцарське патентне агенство.

35. Який орган створений при ВОІВ задля врегулювання спорів у сфері інтелектуальної власності?

- А. Центр з арбітражу та посередництва;
- Б. Центр медіації;
- В. Центр досудового вирішення спорів.

36. Який допустимий відсоток плагіату в наукових роботах?

- А. 10%;
- Б. до 20%;
- В. плагіат взагалі недопустимий.

37. Оберіть вірне визначення поняття «власник веб-сайту».

А. особа, яка є володільцем облікового запису та встановлює порядок і умови використання веб-сайту;

Б. особа, творчою працею якого створено веб-сайт;

В. особа, яка внесла свої персональні дані на сайті.

38. Дайте визначення правовідносин в мережі Інтернет.

А. врегульовані нормами міжнародного та національного права суспільні відносини, які виникають із приводу матеріальних та нематеріальних об'єктів, залучених до структури побудови, системи функціонування та інформаційного наповнення мережі Інтернет;

Б. врегульовані нормами національного права суспільні відносини, які виникають із приводу цифрових об'єктів;

В. врегульовані нормами міжнародного права суспільні відносини, які виникають із приводу створення результатів творчої діяльності.

4.7. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ДОПОВІДЕЙ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ

1. Захист авторських прав на твори створені штучним інтелектом.
2. Державна політика у сфері патентної юстиції.
3. Захист прав інтелектуальної власності та фотографічний твір.
4. Засоби захисту від плагіату.
5. Захист авторських прав в ЄС.
6. Захист прав інтелектуальної власності на мультимедійні твори.
7. Захист прав інтелектуальної власності у сфері fashion-індустрії.
8. Захист прав промислової власності в ЄС.
9. Історія виникнення поняття «патентна юстиція».
10. Юрисдикція судових та позасудових органів у сфері захисту прав інтелектуальної власності.
11. Межі та обмеження права інтелектуальної власності.
12. Охорона прав інтелектуальної власності у сфері ресторанного бізнесу.
13. Питання виявлення плагіату літературного твору в умовах розвитку інформаційних технологій.
14. Поняття та види кіберсквотингу.
15. Поняття та особливості доменних спорів.
16. Поняття та особливості наукового конфлікту.
17. Практика захисту прав інтелектуальної власності митними органами.
18. Порухення прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів через митний кордон.
19. Види порушень прав інтелектуальної власності.
20. Права інтелектуальної власності на ювелірні вироби.
21. Права інтелектуальної власності у сфері Legal-Tech.
22. Право на свободу творчості.
23. Недобросовісна реклама: поняття та особливості.
24. Співвідношення суспільного та приватного інтересу у сфері права

- інтелектуальної власності.
25. Система органів державної влади у сфері охорони прав інтелектуальної власності.
 26. Специфіка судового захисту прав інтелектуальної власності.
 27. Співвідношення судового та позасудового захисту прав інтелектуальної власності.
 28. Повноваження Антимонопольного комітету у сфері захисту прав інтелектуальної власності.
 29. Суб'єкти права інтелектуальної власності в мережі Інтернет.
 30. Тенденції розвитку сфери інтелектуальної власності.
 31. Торговельна марка дистриб'ютора як предмет правової охорони та захисту.
 32. Юридична відповідальність Інтернет – провайдерів.
 33. Порушення прав інтелектуальної власності у сфері кінематографії.
 34. Порушення прав інтелектуальної власності у сфері готельно-ресторанного бізнесу.
 35. Вплив інформаційних технологій на сферу інтелектуальної власності.
 36. Страхування об'єктів права інтелектуальної власності.
 37. Розвиток системи охорони та захисту різних країн світу (країна дослідження обирається здобувачем освіти на його розсуд).
 38. Комп'ютерне піратство.
 39. Дизайн інтер'єру як об'єкт права інтелектуальної власності.
 40. Фан-фікшен як окремий вид мистецтва.

5. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Поняття захисту прав інтелектуальної власності.
2. Співвідношення понять «охорона» та «захист» прав інтелектуальної власності.
3. Дії, що визнаються порушенням прав інтелектуальної власності.
4. Правомірне використання об'єктів права інтелектуальної власності.
5. Форми захисту прав інтелектуальної власності.
6. Поняття самозахисту прав інтелектуальної власності.
7. Способи захисту прав інтелектуальної власності.
8. Загальна характеристика судової реформи.
9. Створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності.
10. Кваліфікаційні вимоги до судді ВСПІВ.
11. Підвідомчість справ ВСПІВ.
12. Проблеми формування Вищого суду з питань права інтелектуальної власності.
13. Характеристика патентної юстиції в Україні.
14. Проблеми запровадження патентної юстиції в Україні.
15. Поняття досудового врегулювання спору.
16. Поняття та особливості судового захисту прав інтелектуальної власності.
17. Порядок і строки розгляду претензії.
18. Застосування альтернативних способів вирішення конфліктів на стадії досудового розгляду справи.
19. Співвідношення судового та досудового вирішення спору.
20. Моделі створення спеціалізованих судів в світі.
21. Досвід Німеччини у вирішенні спорів у сфері інтелектуальної власності спеціалізованими судами.
22. Федеральний патентний суд Швейцарії.

23. Характеристика спеціалізованого суду в справах інтелектуальної власності Великобританії.
24. Досвід Японії у створенні Високого суду з інтелектуальної власності.
25. Досвід інших країн щодо створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності.
26. Поняття конфлікту у сфері інтелектуальної власності.
27. Співвідношення понять «конфлікт» та «спір» у сфері інтелектуальної власності.
28. Структурні елементи конфлікту (спору) у сфері інтелектуальної власності.
29. Види конфлікту (спору) у сфері інтелектуальної власності.
30. Спори щодо прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет.
31. Характеристика та особливість об'єктів авторського права.
32. Презумпція авторства.
33. Доказування в спорах щодо порушення авторського права.
34. Характерні риси об'єктів суміжних прав.
35. Захист прав виконавців.
36. Захист прав організацій мовлення.
37. Захист прав виробників фонограм / відеограм.
38. Специфіка об'єктів патентного права.
39. Захист прав патентовласника.
40. Додаткова правова охорона.
41. Припинення дії патенту.
42. Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту товарів та послуг.
43. Охороноздатність знака для товарів та послуг.
44. Захист прав на комерційне найменування.
45. Захист прав на географічне зазначення.
46. Особливості окремих (нетрадиційних) об'єктів права інтелектуальної власності.
47. Сутність і зміст судово - експертної діяльності у сфері інтелектуальної власності.
48. Класифікація судової експертизи з питань інтелектуальної власності.
49. Загальна характеристика основних видів судової експертизи з питань інтелектуальної власності та шляхи їх удосконалення.
50. Порядок призначення судової експертизи з питань інтелектуальної власності.
51. Правова природа мережі Інтернет.
52. Історія виникнення Інтернету.
53. Відносини інтелектуальної власності, що виникають в мережі Інтернет.
54. Доменні спори.

55. Спори щодо порушень авторських прав в мережі Інтернет.
56. Поняття та особливості порушення майнових прав щодо об'єктів авторського права.
57. Поняття та особливості порушення особистих немайнових авторських прав.
58. Спори за участю організацій колективного управління майновими авторськими правами.
59. Конфлікти за участю неповнолітнього автора.
60. Спори між співавторами.
61. Спори щодо невиконання або неналежного виконання авторських договорів.
62. Поняття порушення умов авторського договору.
63. Наслідки порушення авторських прав.
64. Вплив цифрових технологій на сферу авторського права.
65. Захист прав на контент.
66. Спадкування авторських прав на цифровий контент.
67. Поняття та види плагіату.
68. Академічний плагіат.
69. Відповідальність за академічний плагіат.
70. Способи боротьби із плагіатом.
71. Об'єкти створені штучним інтелектом.
72. Захист прав на об'єкти створені за участю штучного інтелекту.
73. Поняття піратства у сфері інтелектуальної власності.
74. Контрафакція як порушення прав інтелектуальної власності.
75. Поняття та особливості порушень патентних прав.
76. Дії, які не визнаються порушенням патентних прав.
77. Додаткова охорона прав на винаходи.
78. Наслідки порушення патентних прав.
79. Значення суспільного інтересу у патентному праві.
80. Оскарження рішень щодо відмови у реєстрації об'єкта права інтелектуальної власності.
81. Загальна характеристика спорів у сфері патентного права.
82. Порушення прав на знаки для товарів та послуг.
83. Спори про визнання недійсним рішення уповноваженого органу про визнання знака добре відомим в Україні.
84. Спори, пов'язані з визнанням свідоцтв на ТМ недійсними.
85. Порушення прав на комерційне найменування.
86. Шкода немайнового характеру, що завдається посяганням на ТМ та комерційне найменування.
87. Порушення прав на географічне зазначення.
88. Спори щодо комерційної таємниці.
89. Захист прав на комерційну таємницю.
90. Спори щодо раціоналізаторської пропозиції.
91. Спори щодо сортів рослин (порід тварин).

92. Спори щодо компонування інтегральних мікросхем.
93. Особливості конфліктів щодо прав інтелектуальної власності на наукові відкриття.
94. Захист прав інтелектуальної власності у сфері спорту.
95. Захист іміджевих прав спортсменів.
96. Спори щодо прав інтелектуальної власності у сфері LEGAL TECH
97. Спори щодо порушення норм академічної доброчесності.
98. Спори щодо прав інтелектуальної власності у фармацевтичній сфері.
99. Поняття недобросовісної конкуренції.
100. Захист прав від недобросовісної конкуренції.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ

Нормативно – правові акти

1. Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів від 24.07.1971 р./URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури від 28.04.1977 р. /URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Всесвітня конвенція про авторське право від 06.09.1952 р. /URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Гаазький Акт Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків від 28.11.1960 р. /URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Договір про патентне право від 01.06.2000 р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Договір про патентну кооперацію від 19.06.1970 р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Євразійська патентна конвенція від 09.09.1994 р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Європейська патентна конвенція від 05.10.1973 р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Женевський акт Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків від 02.07.1999 р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Женевська конвенція про охорону виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29.10.1971 р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Про авторське право та суміжні права: Закон України від 01.12.2022 р. / URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

12. Про ефективне управління майновими правами право власників у сфері авторського права і(або) суміжних прав: Закон України від 15.05. 2018р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.93: . / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
14. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.93. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15 грудня 1993. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21.04.1993. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
17. Про правову охорону географічних зазначень: Закон України від 16.06.1999 р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
18. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021р. / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875>
19. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06. 2016. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності : Указ Президента України від 29 вересня 2017 р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
21. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
22. Римська конвенція про охорону виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення від 26.10.1961 р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
23. Цивільний кодекс України , 2003 р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

Основні джерела

1. Dratler Jr, Jay, and Stephen M. McJohn. Intellectual Property Law: Commercial, Creative and Industrial Property. Law Journal Press, 2022.
2. WIPO Caseload Summary: WIPO Mediation, Arbitration, Expert Determination Cases and Good Offices Requests <https://www.wipo.int/amc/en/center/caseload.html>
3. Андрощук Г.О., Работягова Л.І. Єдиний патентний суд ЄС: організаційні та економіко-правові засади функціонування. Наука, технології, інновації. 2019, № 2. С. 34-43.
4. Астапов С., Кислощаєва М. Узагальнення практики перегляду судових рішень у справах, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності. Електронний ресурс. URL:https://zib.com.ua/ua/102499-uzagalnennya_praktiki_pereglyadu_sudovih_rishen_u_spravah_po.html
5. В центрі уваги: захист прав інтелектуальної власності в судовому порядку: Аналітичний звіт Комітету з інтелектуальної власності Європейської Бізнес Асоціації . URL:www.eba.com.ua/files/documents/IPR_web_2008_UKR.pdf – п. 5

6. Галупова Л.І, Мартинюк І.В. Юрисдикція судових та позасудових органів у сфері захисту прав інтелектуальної власності // Часопис цивілістики: науково – практичний журнал. 2022, Вип. 45. С.43-47.
7. Еннан Р.Є. Правова охорона інтелектуальної власності у мережі Інтернет (Охорона та захист прав інтелектуальної власності: економіко-правові підходи) за ред. Р.Б. Шишки. Київ: Ліра-К. 2019 (С.65-87).
8. Кісліцина І. Утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності в Україні: дискусійні питання Підприємництво господарство і право. 2020, №7. С.383-393.
9. Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: реалії та перспективи : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 19 лютого 2021 року) / За заг. ред. О. П. Куманської-Нор; уклад. Хомич Н.П., Струк І.О., Калініченко М.М., Тарасенко Л.Л. Л.: ЛНДІСЕ Мінюст. України, 2021. – 148 с.
10. Харитонова О. І., Харитонов Є. О. Загрози інформаційній безпеці: до питання визначення понять. Безпека в сфері інтелектуальної власності: виступи учасників Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 3 грудня 2020 р.) / Відп. за випуск Р.Б. Шишка. К.: Видавництво «Ліра-К». 2020. – 166 с. С.29-31.
11. Харитонова О. І., Харитонов Є. О. Трансформації розуміння сутності авторського права у цифрову добу // Актуальні проблеми цивілістики у цифрову добу : монографія / за ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитонової. Одеса : Юридична література. 2018. С. 28-36
12. Харитонова О. І., Харитонов Є. О., Ківалова Т. С., Дмитришин В. С., Кулініч О. О. та ін. Право інтелектуальної власності : підручник. К. Юрінком Інтер. 2021. 540.
13. Шевцова Я. Організаційно-правові засади системи суддівської освіти. Підприємництво, господарство і право. 2019, № 8. С. 226–230.

Допоміжні джерела

1. Baadzhy Nataliia; Ulianova Halyna; Denys Vlasiuk; Hanna Chumachenko; Podoliev Oleksii. Protection of intellectual property rights in the field of television and the internet. the notion of teleformat. Ius Humani- revista de derecho. Tom 10, випуск 1. 2021, стр.1-25 <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/16557>
2. Галупова Л. І. Альтернативні способи врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Галупова Лариса Ігорівна. Одеса, 2021. 207
3. Галупова Л.І. Конфлікти щодо прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет// Проблеми правового регулювання цивільних відносин в умовах COVID-19 : матер. Всеукр. науково-практичної онлайн-конференції (23 квітня 2020 р.)./ За заг. ред. д.ю.н., проф. Є. О.

- Харитоновна. – Одеса : Фенікс, 2020.С. 99-102.: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12616>
4. Жихарев О. Особливості дослідження експертом промислових зразків з урахуванням змін до законодавства. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. № 4. С. 32-41.
 5. Зайківський О., Оністрат О. Щодо впливу порушень прав інтелектуальної власності на обороноздатність держави. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2019. № 3. С. 47-54.
 6. Кашинцева О.М. Дослідження «вічнозелених патентів» на фармацевтичному ринку України. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. № 3. С. 16-26.
 7. Кирилук А.В. Теоретичні положення захисту авторських прав у мережі Інтернет / А. В. Кирилук // Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріал Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С.
 8. Мазуренко С. В. Авторське право в сфері архітектури / С. В. Мазуренко // Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 735-738.
 9. Самоловова Н. Незареєстрований промисловий зразок в індустрії моди. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 3. С. 11-18.
 10. Тарасенко Л.Л. Новації щодо правової охорони промислових зразків. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. № 70. С. 196-202.
 11. Тарасенко Л.Л. Реформа патентного законодавства (2020): основні новації щодо винаходів (корисних моделей). Вісник Львівського університету. Серія Юридична. 2021. № 73. С. 67-76.
 12. Ульянова Г. О. Приписування авторства як порушення немайнових прав фізичної особи / Галина Олексіївна Ульянова // Правове життя сучасної України : у 2 т. : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.) / відп. ред. Г. О. Ульянова. – Одеса : ВД «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 548–551.
 13. Харитоновна О. І. Крипто-арт, NFT та інтелектуальна власність / О. І. Харитоновна // Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного

- університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 717-719.
14. Харитонova О. І. Права інтелектуальної власності у галузі іт у контексті оновлення цивільного законодавства України / О. І. Харитонova // Інформаційні технології в умовах оновлення цивільного законодавства : матер. Всеукр. кругл. столу (м. Одеса, 13 черв. 2020 р. / За заг. ред. О. І. Харитоновой, Є. О. Харитонova. – Одеса : Фенікс, 2020. С. 10-12.
15. Харитонova О. І. Правове регулювання відносин інтелектуальної власності під час війни / О. І. Харитонova // Римське право і сучасність: цивільне право в умовах війни : матер. Всеукр. наук. конф. (Одеса, 24 травня 2022 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. д.ю.н., проф. Є. О. Харитонova ; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2022. С. 16-20.
16. Харитонova О. М. Зміст прав інтелектуальної власності в аспекті рекодифікації цивільного законодавства / О. М. Харитонova // Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. С. 489-492.

Ресурси відкритого доступу

1. www.president.gov.ua – Президент України
2. Законодавча влада
3. www.rada.gov.ua – Верховна Рада України
4. www.ombudsman.kiev.ua – Уповноважений Верховної Ради з прав людини
5. Виконавча влада
6. www.kmu.gov.ua – Кабінет Міністрів України
7. www.minjust.gov.ua - Міністерство юстиції України
8. Судова влада
9. www.scourt.gov.ua – Верховний Суд
10. www.ccu.gov.ua - Конституційний Суд України
11. Судова влада України <http://www.scourt.gov.ua/>
12. Єдиний державний реєстр судових рішень України <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
13. European Court of Human Rights <http://www.echr.coe.int/>
14. Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини https://minjust.gov.ua/m/str_9329
15. Рекомендовані науково-аналітичні ресурси
16. www.niss.gov.ua – Національний інститут стратегічних досліджень
17. <http://parlament.org.ua/> - Лабораторія законодавчих ініціатив

18. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

*Олена Іванівна Харитонова,
Алла Володимирівна Кирилюк,
Лариса Ігорівна Галупова,
Іван Вікторович Мартинюк*

ПАТЕНТНА ЮСТИЦІЯ

Навчально-методичний посібник

для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
в галузі знань 081 «Право» спеціальності 081 «Право»

Електронне видання

В авторській редакції

Формат 60x84/16. Ум-друк. арк.

Видавець ПП «Фенікс»

(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).

Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.

e-mail: fenix-izd@ukr.net